

PÁLFFY GÉZA

Kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek Magyarországon a 16–17. században

(Minta egy készülő főkapitányi archontológiai és „életrajzi lexikonból”)¹

Édesapám emlékére

„A főkapitányi méltósággal, mint a XVI. és XVII. századi központi igazgatás legfontosabb végrehajtó szervével, a magyar közigazgatás-történetnek is foglalkoznia kell, annál is inkább, mert a hadtörténet ennek a fontos tisztségnek ismertetését eddig még, érthetetlen módon, nem tekintette feladatának.”² 1946-ban Ember Győző a kora újkori magyar közigazgatás történetéről írott munkájában e szavakkal kesergett, midőn annak a fontos fejezetnek a megírásához érkezett, melyben a 16–17. századi Magyarország katonai igazgatásának rendszerét kívánta felvázolni. A történész-levéltáros számára ugyanis a II. világháborút követően – Szegő Pálnak, a török elleni végvárrendszer első monográfusának néhány oldalas vázlatát leszámítva³ – a témára vonatkozóan semmiféle összefoglalás nem állt rendelkezésére. Sőt Ember Győző, majd három és fél évtized múlva a végvári hálózat történetének újabb feldolgozója, Szántó Imre⁴ a katonai igazgatás bemutatásakor még egy olyan főkapitányjegyzékre sem támaszkodhatott, amilyen a kora újkori főméltóságról és főispánokról már a múlt század óta – akkor még csak kézirat formában, napjainkban azonban már nyomtatásban is – hozzáférhető.⁵

1 Itt szeretnénk köszönetet mondani a Magyar Ösztöndíj Bizottságnak és a Collegium Hungaricumnak, illetve az Országos Tudományos Kutatási Alapnak (F 019158 nyilv. sz.), hogy bécsi levéltári kutatásainkat 1995–1997-ben ösztöndíjainkkal támogatták. Hasonlóképpen köszönettel tartozunk Gecsényi Lajosnak és Németh Istvánnak, akik készségesen bocsátották anyaggyűjtésüket és a kezükbe került adatokat rendelkezésünkre.

2 *Ember Győző*: Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig. Bp. 1946. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai III. Hatóság- és hivaltörténet 1.) 255.

3 *Szegő Pál*: Végváraink szervezete a török betelepődésétől a tizenöt éves háború kezdetéig, (1541–1593). Bp. 1911. 76–83.

4 *Szántó Imre*: A végvári rendszer kiépítése és fénykora Magyarországon 1541–1593. Bp. 1980. (Így aligha csodálkozhatunk azon, hogy ez a legújabb összefoglalás pusztán egyetlen oldalt szentelt a katonai közigazgatás kérdésének. Uo. 40.)

5 Magyar Országos Levéltár (= MOL), E 683 Kincstári Levéltárak, Magyar Kamara Archivuma, Libri dignitariorum Köt. 1. és Köt. 5. A két kötetet Fallenbüchl Zoltán rendezte sajtó alá: *Fallenbüchl Zoltán*: Magyarország főméltóságai. Bp. 1988. és *Uő*: Magyarország főispánjai. Die Obergespane Ungarns 1526–1848. Bp. 1994. Míg az előző kötet adatai – hála a 18–19. század fordulóján élt kamarai tanácsos és levéltárnok, Lendvay Márton Ignác, illetve néhány utóda alapos munkájának – túlnyomórészt megbízhatóak, ugyanez az utóbbiról egyáltalán nem mondható el. Vö. ezzel kapcsolatban *Pálffy Géza*: Archontológiai kézikönyv vagy század eleji ismereteink összegzése? (Gondolatok *Fallenbüchl Zoltán*: Magyarország főispánjai. Die Obergespane Ungarns 1526–1848 című könyvéről) Fons 2(1995) 99–111.

A mohácsi csatát követő török elleni határvédelemben több mint másfél évszázadon át oly meghatározó szerepet játszó főkapitányok archontológiájának összeállítását a legutóbbi időkig legfőképpen az hátráltatta, hogy magáról a védelmi rendszer szervezetről nem rendelkezünk megfelelő összefoglalással. Az újabb kutatások ezért hozhatták – Szegő, Ember és Szántó említett monográfiáihoz képest – azt az új véleményt, hogy a török elleni védelmi rendszer szervezeteileg nem egyfajta, hanem kétféle típusú főkapitányságra: az úgynevezett országos, majd 1563 után kerületi, illetve a végvidéki generalátuságokra oszlott. A kerületi főkapitányok (*Kreisoberst, supremus capitaneus partium regni Hungariae, prorex, banus, ország hadnagy/kapitánya, királyképe* – a „dunántúli”; a „dunáninnyi”; a felső-magyarországi; az 1566-ig fennálló, középkori eredetű alsó részkebeli és a horvát–szlavón bánok) a hatáskörük alá rendelt kerület (*Kreis, partes*) vármegyéinek hadügyi kérdéseit irányították, és az erre az időre már meglehetősen elavult, felkelt nemesi, vármegyei, városi csapatok, valamint a rendek által megszavazott hadiadóból fizetett néhány száz lovasból és gyalogosból álló, közvetlenül személyüknek alárendelt haderő felett rendelkeztek. A védelemben sokkal jelentősebb szerephez jutottak a végvidéki generálisok (*Grenzoberst, supremus capitaneus confiniorum* – a győri; a kanizsai, majd 1600 után Kanizsával szembeni; a bányavidéki, majd érsekújvári, végül 1663 után Érsekújvárral szembeni; a felső-magyarországi vagy kassai; a horvát, majd horvát–tengeremléki avagy károlyvárosi; a vend, utóbb vend–bajcsavári, majd vend–petrinjai, illetve varasdi; továbbá a Kulpa-menti báni; az erdélyi fejedelemséget oltalmazó váradi; végül a speciális komáromi és szatmári), akik a főkapitányság központjául szolgáló fővár (*Hauptfestung*)⁶ katonasága mellett egy adott területen, azaz végvidéken (*Grenze/Grenzgebiet*) fekvő és a fővárnak alárendelt kisebb várak és erődítmények (*Grenzfestungen, confinia*) uralkodói fizetésű őrségének parancsnokoltak.⁷

Miután a kétféle főkapitányság együttesen alkotta a török elleni védelmi rendszert, azaz ugyanazon legfőbb célt, Magyarország és a vele határos osztrák örökös tartományok, illetve a német birodalom megoltalmazását szolgálták, természetesen nem váltak el élesen egymástól. Sommásan leegyszerűsítve csak abban különböztek, hogy az egyik a magyar rendek, a másik a bécsi Udvari Haditanács (*Wiener Hofkriegsrat*) érdekeit tartotta inkább szem előtt, midőn a 16–17. századi magyar királyság legnagyobb feladatával, az oszmán hódítók feltartóztatásának megszervezésével foglalkozott. Ezzel magyarázható, hogy – miként arról az alább közölt jegyzék tanúskodik – a kerületi főkapitányi tisztséget kizárólag magyar honfiúsággal rendelkezők, a végvidéki generálisok tisztét viszont a Haditanács által erre katonai és politikai szempontból egyaránt jóváhagyott, magyar, osztrák, majd a 17. században már részben birodalmi főrendek és (fő)nemesek töltötték be. A két tisztséget azonban éppen a védelem hatékonyabb biztosítása érdekében az ország bizonyos területein igen gyakran, sőt egyes országrészekben állandóan azonos személy viselte. Ekként alakult a védelmi rendszer szervezete 1559-től Felső-Magyarországon (*partes superiores regni Hungariae, Oberungarn*), ahol a Kassán székelő főkapitány egyidejűleg és egy tisztség keretén belül irányította mind a végvárat, mind a vármegyét. Hasonlóképpen – előbb Nyitra, Surány, Léva, majd 1589-től Érsekújvár központtal – ugyanazon generális a két különböző (a kerületi és a végvidéki) tisztséget együtt viselve parancsolt hadügyi kérdésekben 1563 után a Pozsonytól keletre egészen Gömör megyéig húzódó, úgynevezett „dunáninnyi” országrész (*partes regni Hungariae Cisdanubianae, Kreis*

6 Az említés sorrendjében: Győr; Kanizsa, majd Egerszeg; Nyitra, Surány, Léva, majd Érsekújvár, végül Sempte és Lipótvár; Károlyváros; Varasd; központ nélkül; Várad; Komárom és Szatmár.

7 Minderre részletesen ld. Pálffy Géza: A török elleni védelmi rendszer szervezetének története a kezdetektől a 18. század elejéig. (Vázlat egy készülő nagyobb összefoglaláshoz). Történelmi Szemle 38(1996) 163–217.

diesseits der Donau) vármegyéinek, melyek területén az általa irányított bányavidéki végvárok (*confinia antemontana, bergstädterische Grenze*) feküdtek. Mindez elsősorban azzal magyarázható, hogy az ország ezen viszonylag távolabbi és Bécs védelme szempontjából kevésbé vagy más tekintetben meghatározó védelmi övezeteit a Haditanács nem kívánta saját kizárólagos ellenőrzése alá vonni, pusztán megelégedett azzal, hogy ezeken a területeken túlnyomórészt a határvédelemben jártas magyarok lássák el mindkét főkapitányi tisztséget. Ugyanakkor a Dunántúlon és a horvát–szlávón területeken a kétfajta főkapitányi tisztelet többnyire különböző személyek töltötték be. Bizonyos szempontból pusztán a 16. század néhány esztendejében (1574–1575, 1582–1590) a kanizsai, majd 1627 után a Kanizsával szembeni főkapitányok jelentenek kivételt, ők ugyanis végvidéki tisztükkel egyidejűleg a „dunántúli” kerület hadügyét is irányították, a győri generalátus végháza felett azonban főkapitányi jogkörrel sohasem rendelkeztek.

A védelmi rendszer szervezetének ezen különleges kettőssége kiválóan nyomon követhető a kerületi és végvidéki főkapitányok, illetve főkapitány-helyettesek most első ízben közlésre kerülő archontológiájából, melyet – még korántsem teljes, pusztán eddigi kutatásaink eredményeit összefoglaló, mondhatnánk munkapéldány-formája ellenére – elsősorban két alapvető okból teszünk közzé. Mindenekelőtt a korszak törtérijának feltárásán munkálkodó történészek, levéltárosok, helytörténeti kutatók, valamint a történelem segéd- és rokon tudományainak művelőit szeretnénk olyan segédlethez juttatni, melyet reményeink szerint haszonnal forgathatnak levéltári kutatásaik, tanulmányaik írása és nem utolsósorban könyveik személynévmutatóinak elkészítése során. A számos kollégánk kívánságára és már évek óta újra meg újra megismétlődő sürgetésére most közzétett adattárunkkal azonban – őszintén meg kell vallanunk – egy kissé „önös” célunk is van. Tisztában lévén azzal, hogy különösen a török kor időszakára vonatkozóan, ahol már iratkilométerekben mérhető a fennmaradt levéltári anyag, egyetlen ember nem lehet képes tökéletes adattár készítésére, ezért ezúttal szeretnénk nyilvánosan minden kutatótársunkat megkérni arra, hogy ha a most közölt összeállításban szereplő adatokkal ellenkező vagy azt kiegészítő forrásra bukkan, bocsássa jelzetét rendelkezésünkre. Az efféle szakmai együttműködést azért tartjuk különösen követendőnek, mert egy olyan történész „társadalom” kialakulását szeretnénk többek között jelen adattárunk sokak által szorgalmazott közreadásával is elősegíteni, melynek minden képviselője kész tudományos kérdésekben szakmai és emberi nézeteltéréseit félretéve valódi tudós módjára adatainak átadásával is segíteni egymást.

Az alábbiakban közreadott főkapitány- és főkapitányhelyettes-jegyzék azonban – melynek adatait a török elleni védelmi rendszer szervezetének történetére vonatkozó kutatásaink során gyűjtöttük össze – nem pusztán egyszerű archontológiai összeállításnak készül(t). Miként azt már a 16–17. századi katonai igazságszolgáltatásról írott munkánk adattárának bevezetőjében hangsúlyoztuk,⁸ jelen adatközlésünkkel is legfőbb célunk azon török kori archontológiai lexikon elkészítésének a segítése, melynek 1607–1608. évi szeptét Benda Kálmán 1972-ben éppen olyan szakmai kollegialitás, azaz külföldi és magyar történelész–levéltáros teammunka eredményeként jelentette meg, mint amilyenre az előbbieken utaltunk.⁹ A kerületi és végvidéki főkapitányok, illetve az őket helyettesítő és gyakran vicegenerálisoknak is titulált főkapitány-helyettesek adatbázisa ennek az archontológiai lexikonnak alkothatja majd egyik legfontosabb fejezetét. Az országos főméltóságokat is gyakran betöltő kerületi és végvidéki főkapitányok, valamint a vicegenerálisok alkották ugyanis a

8 Pálffy Géza: Katonai igazságszolgáltatás a királyi Magyarországon a XVI–XVII. században. Győr, 1995. 199.

9 Benda Kálmán: A királyi Magyarország tiszti címtára 1607–1608. Levéltári Közlemények 43(1972) 265–325.

török kori Magyarország vezető katonai és nem kis részben egyúttal politikai elitjét. Ekként életpályáik vizsgálata messze túlmutat a katonai közigazgatás és a hadtörténet területén, hiszen számos olyan politika-, hivatal- és társadalomtörténeti, valamint sok egyéb kérdésre adhat választ, melynek segítségével egyszer majd végre valóban reális képet rajzolhatunk arról, milyen szerepet játszott a magyar katonai és politikai elit, illetve (fő)nemesség a Habsburg-birodalom és annak keleti hadszíntere irányításában.

Jelen adatközlésünket ezért – Benda Kálmán archontológiai lexikonterveit kibővítve, illetve majdan annak egy kötetének szánva – készülő főkapitányi archontológiai és „életrajzi lexikonunk” vázáként tárjuk az olvasó elé. Ebben az alább közölt több száz főkapitány és főkapitány-helyettes archontológiája mellett életpályáik is helyet kapnak majd. Először [I.] az archontológiai fejezetben [1.] a tisztségviselés pontos időhatárait és [2.] a főkapitány vagy vicegenerális nevét adjuk meg, majd időrendben haladva részletezzük [3.] a tisztség megszerzésének és az abból való távozás körülményeinek eseményeit. Míg a középkorkutatásban az ilyen jellegű adatközlésre csak a legkritkább esetben van lehetőség, a török kor forrásanyaga azonban már lehetővé teszi mindezek rekonstruálását. Erre pedig véleményünk szerint igen nagy szükség van, mert a kinevezés és a beiktatás, azaz a tényleges hivatalba lépés között olykor igen jelentős idő, néha közel egy esztendő is eltel(hetet)t, miként azt Sibrik Pál győri főkapitány-helyettes alább közölt példája kiválóan bizonyítja. Mindezen adatokat egészíti ki a kötet második felét alkotó [II.] „életrajzi lexikon”, melybe a katonai főméltóságok neveinek alfabetikus sorrendjében [4.] az adott személy összes tisztsége, azaz a főkapitány vagy a vicegenerális teljes életpályája kerül. Ugyanitt a nevek mellé tett jegyzetekben – amennyiben megállapítható – megadjuk majd [5.] a születés, a halál, a temetés, a házasság(ok) idejét és helyét, továbbá a szülők és a feleségek nevét is, valamint az adott katonai méltóság betöltőjére és családjára vonatkozó irodalmat, illetve a jelentősebb levéltári forrásanyagot. Az adatokat mind az archontológiai, mind az „életrajzi lexikon”-részben a levéltári jelzet vagy az irodalmi hivatkozás követi – miként azt az alábbi két katonai főméltóság: egy idegen főkapitány (Andreas Kielman von Kielmansegg ideiglenesen megbízott felső-magyarországi főkapitány) és egy magyar főkapitány-helyettes (szarvaskendi Sibrik Pál győri vicegenerális) mintapéldája mutatja be.¹⁰

[I.] Archontológia:

- [1.] 1588. nov. 10. után–1590. okt. 18. előtt [2.] *Andreas Kielman von Kielmansegg ideiglenesen megbízott felső-magyarországi főkapitány*
- [3.] 1588. szept. 15. Kinevezik, de tiszttét Kassára érkezését követően látja majd csak el. Mivel K. azonnal még nem utazik Felső-Magyarországra, ezért ideiglenesen Claudius von Rousset helyettesíti. (ŠOBA Prešov, Rod Drugeth Inv. č. 924. 1588. szept. 15.)
1588. okt. 26. Ernő főherceg engedelmességre intő levele Lőcse városához K. főkapitányi kinevezése kapcsán. (ŠOBA Levoča AML II/34.)
1588. nov. 10. K. saját engedelmességre intő levele kinevezése kapcsán és tudósítása Kassa városához arról, hogy hamarosan megérkezik. (AMK Schw. No. 4067.)
1590. okt. 18. előtt † Mátyás főherceg okt. 18-án értesül K. haláláról. (MOL E 144 MKA Belügy, Doboz 1. fol. 244–245.)

¹⁰ A két mintapéldában felhasznált levéltári források és irodalom rövidítési jegyzékét ld. a bevezetőt követően.

[II.] „Életrajzi lexikon”:

[4.] Kielman, Andreas (von Kielmansegg)¹¹

- 1553–1556 udvari familiáris két lovassal (1553. szept. Kinevezés. *Kielmansegg*, 1910. 5.)
- 1556–1559 egy zászlóaljnyi német gyalogos kapitánya (*Hauptmann*) Felső-Magyarországon (1556. nov. 9.: ÖStA KA AFA 1556/12/53.; 1559. tavasza: *Kielmansegg*, 1910. 5.)
- 1560 udvari főkvártélymester (*Oberst-Hofquartiermeister*) (Uo. 6–7.)
- 1560 Pesthy Ferencsel együtt királyi biztos Kassán (1560. márc. 21. Utasítás. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 141. fol. 21.)
- 1561–1566 mustramester és hadi biztos Felső-Magyarországon (1561. júl. 8. Uo. Exp. Bd. 142. fol. 29.; 1566. ápr. 1.: Uo. Reg. Bd. 146. fol. 123.)
- 1561–1562 királyi biztos több alkalommal a bányavidéki végeken is (1561. okt. Uo. Exp. Bd. 142. fol. 42. és fol. 44.; 1562. aug. Uo. fol. 107.)
- 1562–1590 királyi tanácsos (1562. febr. 10. Kinevezés. *Kielmansegg*, 1910. 7. A tisztet haláláig betölti.)
- 1566–1577 komáromi főkapitány (1566. márc. 25. Komáromba rendelik. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 146. fol. 120.; máj. 8. Kinevezés Pethő János helyére. Uo. fol. 137. Vö. még *Kielmansegg*, 1910. 8. és *Unghváry*, 1912. 147.; jún. 26. Felszólítják K-t, hogy várja meg a beiktatását végző biztosokat. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 146. fol. 156.; szept. 1. Beiktatása, melytől kezdve kapja fizetését. ÖStA KA Best. No. 150.; 1567. márc. 25. Bestellung és utasítás. Uo.)
- 1573 királyi biztos Egerben (1573. ápr.–máj. *Kielmansegg*, 1910. 10.)
1576. márc. Neve – Istvánffy Miklós Batthyány Boldizsárhoz írott tudósítása szerint – felmerül a Christoph Ungnad lemondásával megüresedett egri főkapitányi tisztségre. (1576. márc. 27., Bécs. MOL P 1314 No. 21 052.)
- 1577–1580 kanizsai főkapitány (1577. ápr. 19. Megegyezés K-nal a tisztség elvállalásáról. *Takáts*, 1928. 458.: 200. jegyz.; Mindeközben Kapra Ferenc látja el ideiglenesen a főkapitányi tiszet. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 165. fol. 139. és fol. 93–94. és Uo. Exp. Bd. 164. fol. 86.; jún. 17. előtti napokban, 15-én már szinte bizonyosan Kanizsán tartózkodik. *Vándor*, 1994. 320. és 350.: 228. jegyz. és ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 164. fol. 87.; jún. 18. Istvánffy Miklós ekkor azonban még úgy tudja, hogy K. csak hamarosan megy Kanizsára. MOL P 1314 No. 21 032.; júl. 1. Tisztségbelépés. *Roth*, 1970. 162.; 1580. szept. 17. Elbúcsúztatják kanizsai tisztekből, ahonnan Komáromba tér vissza. ÖStA HHStA Hung. AA Fasc. 113. Konv. 2. fol. 27–30.)
- 1580–1584 komáromi főkapitány (1580. okt. 5. Ismét betölti tiszttét. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 168. fol. 138.; 1584. okt. 20. Utasítás utódja, Pálffy Miklós részére. ÖStA HHStA Archiv Pálffy Arm. I. Lad. I. Fasc. I. No. 6.; 1584. okt. 22. Pálffy kinevezése. *Nagy I.*, IX. köt. 41. Vö. még *Jedlicska*, 1897. 11–12. és 110–111., ill. 113.)

11 [5.] 1525 előtt, valószínűleg 1524, Göppingen–1590. okt. 18. előtt † (1524: *Kielmansegg*, 1910. 5.; 1590: MOL E 144 MKA Tört. Emlékek, Belügy. Doboz 1. fol. 244–245.) Apja: Hans Kielman, anyja: Apollonia Eibiswald. ∞ I. Eleonore von Thurn und Taxis (1559. tavasza, Innsbruck–1568 k.), ∞ II. Magdaléna Seyz (1570. aug. 20., Bécs), ∞ III. Regina Gienger zu Wolfsegg († 1594) (*Kielmansegg*, 1910. 6., 9–10. és 18.) A von Kielmansegg előnév használatát 1570. július 30-án engedélyezik. (ÖStA KA HKR Akten Exp. 1570. Juli N° 132.) Családjának története: *Kielmansegg*, 1910. Andreas Kielmanra lásd elsősorban: 4–21. Rövid életrajzi vázlata: *Pálffy*, 1996. 169–174. Vö. még Takáts Sándor közleményével, aki azonban azonos nevű fiával keveri össze. *Takáts*, 1907.

- 1584–1590 haditanácsos (1584. jan. 1. Kinevezés. ÖStA KA HKR KIA V. 3. A tiszlet haláláig betölti.)
- 1584–1590 főhadszertárnok (*Oberst-Zeugmeister*) (1584. jan. 1. Utasítás. Uo. Kinevezésének dátuma fizetése kapcsán: ÖStA FHKA HKA NÖHA W–61/C/90/B. RN 300/2. fol. 1050–1053.; 1584. ápr. 7. Kinevezésének kihirdetése a bányavidéki végeken. MOL E 172 MKA Tétel 5. No. 75. A tiszlet haláláig betölti.)
- 1585, 1586, 1587 királyi biztos több alkalommal a bányavidéki főkapitányságban (1585: Uo. No. 158., MOL E 142 MKA Fasc. 19. No. 21. és *Kielmansegg*, 1910. 17.; 1586: MOL E 142 MKA Fasc. 18. No. 32., ill. Fasc. 20. No. 14., ill. *Jedlicska*, 1897. 255.: No. 362. és 267.: No. 385. Vö. még *Kielmansegg*, 1910. 16–17.; 1587: MOL E 172 MKA Tétel 5. No. 283–284.)
1587. dec. Wilhelm Freiherr von Roggendorf alsó-ausztriai Landmarschall K-t is javasolja a győri végvidéki főkapitányi tisztségre. (NÖLA SA A–VII–25. fol. 6–8.)
- 1588–1590 ideiglenesen megbízott felső-magyarországi főkapitány (Ld. részletesen az archontológiai fejezetben.)

[I.] Archontológia:

- [1.] 1640. aug. 30.–1643. febr. 18. előtt [2.] Sibrik Pál (szarvaskendi) győri magyar főkapitányhelyettes
- [3.] 1639. szept. 10. előtt S-t Bécsbe hívják, de ekkor maga még nem tudja, hogy miért. Utóbb kiderül, abból célból, hogy vállalja el a tisztséget. (MOL P 1314 No. 43 213.)
1639. szept. 17. Kéri a tisztséget. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 280. fol. 557.)
1639. szept. 22. Jelentést kérnek Maximilian von Liechtenstein győri főkapitánytól Cziráky Ádámnak a tisztségre vonatkozó kérelmével kapcsolatban. (Uo. Reg. Bd. 281. fol. 70.)
1639. okt. 11. Liechtenstein főkapitány S-t ajánlja a tisztségre. (Uo. Exp. Bd. 280. fol. 621.)
1639. okt. 26. S-t nevezik ki a tisztségre. (Uo. Reg. Bd. 281. fol. 398.)
1639. nov. 12. Ismét Bécsbe rendelik, nyilván új tisztsége ügyében. (MOL P 1314 No. 43 222.)
1640. jan.–aug. 12. Még a Kanizsával szembeni végeken tartózkodik, (jan.–febr.: ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 283. fol. 164. és Uo. Exp. Bd. 282. fol. 272.; márc. 28.–aug. 12.: MOL P 1314 No. 43 223–43 239. és No. 54 948.)
1640. aug. 28. Batthyány Ádám Kanizsával szembeni főkapitánynak elrendelik, hogy S. végre menjen Győrbe. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 283. fol. 367.)
1640. aug. 30. Már új tisztét tölti be. (Uo. Exp. Bd. 282. fol. 102.)
1643. febr. 12.¹² † Özvegye, Dapello Erzsébet márc. 11-én Batthyány Ádám Kanizsával szembeni végvidéki főkapitány tudára adja férje halálát és meghívja temetésére. (MOL P 1314 No. 43 247.)

¹² 1642 júliusában már betegeskedett, ekkor ugyanis a höflányi fürdőben kezelte magát. *Jedlicska*, 1910. 355.: No. 694.

[II.] „Életrajzi lexikon”:

[4.]Sibrik Pál (szarvaskendi)¹³

1621. szept. 7. Esterházy Miklóssal tudatják, hogy S-nek valamilyen – feltételezhetően győri – tisztségre havi 40 forintot hagytak jóvá. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 246. fol. 249.)
- 1622–1627 győri lovasfőhadnagy 50 huszár élén¹⁴ (1622. okt. 15. Hans Breuner győri főkapitány közbenjárása S. kérelme ügyében a tisztségre. Uo. Exp. Bd. 247. fol. 85.; okt. 22. Kinevezés. Uo. Reg. Bd. 248. fol. 321.; 1623. Már betölti tisztét. NÖLA SA A–VII–36. fol. 38–45.)
- 1624–1630 királyi pohárnok („*Sacratissimae Caesariae Regiaeque Maiestatis pocillator*”) (1624: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 251. fol. 94. és Reg. Bd. 252. fol. 112.; 1630: GyL GyKHL Felvallási jkv. Köt. 7. fol. 467–468.)
- 1627–1632 komáromi főkapitány-helyettes (1627. jan. 4. Tudatják Breuner főkapitánnyal S. kinevezését. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 258. fol. 77., jan. 5. Az Udvari Kamarának elrendelik fizetése folyósítását. Uo. fol. 45., márc. 2. Ernst von Kolonitsch komáromi főkapitány beiktatása ügyében levelez a Haditanáccsal. Uo. fol. 93.)
- 1632–1634 lévai főkapitány (1632. júl. 9. Pálffy István bányavidéki főkapitánnyal tudatják S. kinevezését és elrendelik neki beiktatását. *Jedlicska*, 1910. 116.: No. 219.; júl. 11. Bestallung. ÖStA KA Best. No. 1221.; júl. 12. S. Bécsben kiállított reverzálisa a tisztségről. Uo.; 1634. ápr. 28. Még Léván tartózkodik. MOL P 1314 No. 43 174.)
- 1635–1640 Kanizsával szembeni végvidéki főkapitány-helyettes, egyúttal egerszegi főkapitány¹⁵ (1634. márc. 14. előtt Batthyány Ádám Kanizsával szembeni végvidéki főkapitány kéri az üresedésben levő tisztség betöltését. MOL P 1313 3. cs. No. 11.; ápr. 28. előtt Batthyány S-t ajánlja Bécsben a tisztségre, melyet az uralkodó elfogad, maga S. pedig ezen a napon megköszöni az ajánlást. MOL P 1314 No. 43 174.; jún. 19. Batthyányval tudatják, hogy S-t fogadják fel a tisztségre. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 272. fol. 230.; 1635. máj. 1. Ettől a naptól kapja fizetését. MOL P 1322 Földesúri familia No. 432/24.; szept. 6. S. lévai utódjává Mskey Istvánt nevezik ki, aki szintén máj. 1-től kapja fizetését. *Jedlicska*, 1910. 147.: No. 272.; 1639. okt. 26. Batthyányt értesítik S. győri kinevezéséről és személyi javaslatokat kérnek tőle a tisztségre. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 281. fol. 398.; 1640. aug. 8. Még mindig „*Chaszar Urunk eö Feölsege Vice Generalis Kapitannja Kanisa ellen ualo ueg hazokban*” MOL P 1863. Tétel 36. fol. 7.; aug. 28. Batthyálynak elrendelik, hogy S. végre menjen Győrbe, az ő helyére pedig Eördögh Ist-

13 [5.] 1643. febr. 12. † Március 24-én reggel 8 órakor a győri székesegyházban temették el. (MOL P 1314 Batthyány cs. It. No. 43 247. Az özvegy, Dapello Erzsébet temetési meghívója Batthyány Ádám részére. Vö.: Február 18-án Maximilian von Liechtenstein győri főkapitány kéri az özvegy kielégítését néhai férje zsoldjával kapcsolatban. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 288. fol. 102.) ∞ I. ismeretlen, ∞ II. Dapello Erzsébet. (*Nagy I.*, X. köt. 173.) Személyére vonatkozó iratok a családi levéltárban: MOL P 1863 Sibrik cs. It., Sibrik családtagok, Tétel 36. Jelentősebb magánlevelezése: MOL P 1314 Batthyány cs. It. No. 43 173–43 246. és No. 54 948. (1623–1642)

14 Egy 1623. május 2-án Győrből Pogány Annához írott levele: MOL P 1314 Batthyány cs. It. No. 43 173.

15 Vö. ezzel kapcsolatban Szarka Lajos kapornaki kapitány 1639-ben Sibrikhez intézett levelét, melyben a vicegenerálist „w felsege egerszegij feö kapitannianak”-nak címezte. MOL P 1314 Batthyány cs. It. No. 46 086.

- vánt nevezik ki. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 283. fol. 367.; szept. 25. S. már nincs Egerszegen. MOL P 1313 3. cs. No. 135.)
1640. szept. 15. Tudatják Liechtenstein főkapitánnyal, hogy S-t 300 huszárral Morvaországba rendelik. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 283. fol. 396.)
- 1640–1643 győri magyar főkapitány-helyettes (Ld. részletesen az archontológiai fejezetben.)
1642. okt. Egy magyar huszárezreddel részt vesz a harmincéves háborúban. (*Takáts*, 1929. 163.)

Végezetül röviden szeretnék szólni azokról a legfontosabb forrásokról és feldolgozó-sokról, melyek főkapitányjegyzékünk összeállításának alapjául szolgáltak. Noha a 16–17. századi magyarországi végvárrendszer történetéről már eddig is bőséges irodalom született, alig akadt olyan adattár, melyre munkánk során bátran támaszkodhattunk volna. Nagy László ugyan 1978-ban elkészítette a „Híresebb végvári tisztek és katonák (1593–1699)” jegyzékét,¹⁶ munkája azonban inkább csak tájékoztató és népszerűsítő jellegűnek tekinthető, hiszen Benda Kálmán fent említett tisztí címtára mellett elsősorban kiadott forrásokra épített, s nem törekedett arra, hogy egy-egy végvári főkapitány vagy (fő)tiszt tisztségviselésének pontos időhatárait megállapítsa, így adatai szerfelett hiányosak és meglehetősen pontatlanok. Ugyanez igaz a felső-magyarországi főkapitányokról már a 18. század közepén a kassai jezsuita Pinka Ferenc és Olsavszky György által latin nyelven készült összeállításokra, majd Nagy Iván elsősorban ezek alapján 1867-ben szerkesztett és kéziratban fennmaradt névjegyzékére.¹⁷ Noha ezek eredményein az 1940-es évek első felében lényegesen Kerekes György listája sem lépett túl,¹⁸ igen nagy érdeme azonban, hogy Bethlen Gábor kassai generálisait meglehetősen pontossággal gyűjtötte össze, ezekre ugyanis a bécsi és magyarországi kormánysszervek fennmaradt iratanyagában – magától értetődően – csak elvéve találunk adatokat. Ezeket a saját korukban mindenképpen elismerésre méltó archontológiai összeállításokat, melyek napjainkra már elavultak voltak ellenére kiválóan tanúskodnak a legismertebb főkapitányság vezető személyiségei iránti igen korai érdeklődésről, magunk – miként a fenti példákban is kiderül – elsősorban a mai kelet-szlovákiai városi levéltárak (a kassai: *Archív Mesta Košice [Košice]*; a lőcsei: *Štátny Oblastny Archív [Levoča]*, *Archív Mesta Levoče*, továbbá az eperjesi: *Štátny Oblastny Archív [Prešov]*, *Archív Mesta Prešova*) és mindenekelőtt a bécsi Udvari Haditanács szinte hiánytalanul fennmaradt egykori iktatókönyveinek (*Österreichisches Staatsarchiv [Wien]*, *Kriegsarchiv*, *Protokolle des Wiener Hofkriegsrates*) bejegyzései, valamint az ugyancsak a Hadilevéltárban őrzött, zsoldosfelfogadási szerződéseket és kinevezéseket tartalmazó állag (*Sonderreihe des Wiener Hofkriegsrates, Bestellungen*) iratai alapján igyekeztünk teljesebb jegyzékké tökéletesíteni. Hasonlóképpen az utóbbi két forrásbázisra és főleg a Magyar Országos Levéltárban őrzött családi levéltárak anyagára támaszkodtunk a bányavidéki végvidéki és „dunáninenni” kerületi, a „dunántúli” kerületi,¹⁹ továbbá a Kani-szával szembeni végvidéki főkapitányok és vicegenerálisok archontológiájának elkészíté-

16 Nagy László: A végvári dicsőség nyomában. Bp. 1978. 233–252.

17 Pinka, *Franciscus*: Bellici Cassoviae simul et Superioris Hungariae praetores seu generales sub Austriacis regibus seculo sexto decimo. Cassovia, 1746.; *Olsavszky, Georgius*: Bellici Cassoviae simul et Superioris Hungariae praetores seu generales sub Austriacis regibus seculo septimo decimo. Cassovia, 1749.; Országos Széchényi Könyvtár, (OSzK) Kézirattár (Kt.) Quart. Hung. 3007. (Nagy Iván: A Magyar Királyok, Zászlós urak, fő méltóságok, Fő rendek és Rendek és más Kitűnőbb hivatalviselők Névtára. Pest, 1867.) pp. 110–111.

18 Kerekes György: Bethlen Gábor fejedelem Kassán 1619–1629. Kassa, 1943. 400.: 28. jegyz.

19 Ezekről tudomásunk szerint ez ideig semmiféle jegyzék vagy összeállítás nem készült.

sekor. Az utóbbiakról ugyan 1976-ban Müller Veronika már összeállított egy saját szavai szerint is hiányos jegyzéket,²⁰ adatait gyakorlatilag teljesen negligálnunk kellett, hiszen abban az időben ő nem lévén tisztában a védelmi rendszer szervezetével, a „dunántúli” kerületi és a Kanizsával szembeni végvidéki főkapitányokat teljességgel egybemosta, és mindkét tisztség betöltőinek élére a teljes 17. századra vonatkozóan a Batthyány család tagjait állította. Ez a korábban is elfogadott vélemény ekként mintegy toposzá vált történetírásunkban,²¹ noha jegyzékünk remélhetően híven tanúskodik arról, hogy a család tagjai csak 1633-at követően viselték egyidejűleg, majd 1659-től örökletesen mind a két tisztséget.²²

Főkapitány-listánk kétségtelenül leghiányosabb és legpontatlanabb részét, a komáromi fő- és naszádoskapitányok, illetve főkapitány-helyettesek, valamint a szatmári főkapitányok jegyzékét ugyancsak a Haditanács egykorú iktatókönyvei alapján igyekszünk majd a jövőben tovább pontosítani. Mentségül pusztán az a tény szolgálhat számunkra, hogy – Takáts Sándor szétszórt és nem mindig megbízható adataitól eltekintve²³ – e téren semmi nemű segédanyag nem áll(t) rendelkezésünkre, nevek hiányában pedig még egy-egy korabeli protokollum átnézése is napokat vesz igénybe, s akkor hol vagyunk még az 1556 és 1700 között rendelkezésünkre álló több mint 270 kötettől.²⁴ Ugyanakkor egy – főleg a királyi könyvek (*libri regii*) bejegyzései alapján készült és ezért – többnyire megbízható jegyzékből ismertük a horvát–szlavón bánokat.²⁵ Hasonlóképpen segített bennünket a horvát, illetve a vend végek főkapitánylistájának közzétételében Georg Živkovičnak a bécsi Hadilevéltár könyvtárában található gépiratos kézírata,²⁶ melynek adatait főként Radoslav Lopašić nevezetes forráskiadványaiból szedegette – a kezdeteket tekintve ugyan meglehetősen pontatlanul – össze.²⁷ A győri főkapitányok adatbázisánál ugyanakkor támaszkodhattunk Bedy Vince és Villányi Szaniszló névjegyzékeire,²⁸ noha ezek adatait a Haditanács iratanyagának és a győri végvidék várait finanszírozó alsó-ausztriai rendi levéltár különfé-

20 „A lista nem teljes, a hézagokat még a további kutatások során kell kiegészíteni.” Müller Veronika: Az egerszegi vár a XVII. században. Zalaegerszeg, 1976. (Zalaegerszegi füzetek II.) 25.

21 Iványi Béla, a Batthyány család levéltárának egyik legkiválóbb ismerője 1958-ban például ezzel kapcsolatban a következőket írta: Ezen „generalatus élén annak fennállásáig /1690./ állandóan a Batthyány nemzetség tagjai állottak”. Magyar Tudományos Akadémia, Kézirattár, Ms 5301/7. p. 1. (Iványi Béla: Végvári élet a Dunántúlon a XVII. században. Bp., 1958.)

22 A tisztségek öröklésére Batthyány Kristóf, majd ifj. Ádám által l.: OSzK Kt. Fol. Lat. 95. fol. 60–61. és fol. 66.

23 Takáts Sándor: A magyar gyalogság megalakulása. Bp. 1908. 175., 202., 208., 228–229.

24 Österreichisches Staatsarchiv, Wien. Kriegsarchiv, Protokolle des Wiener Hofkriegsrates Bd. 139–410. (1556–1700 Exp. és Reg.)

25 *Fallenbüchl Zoltán*: Magyarország főméltóságai. Bp. 1988. 74–75. (Ez ideig csak egy-egy helyen kényszerültünk pontosítani adatait.)

26 *Živkovic, Georg*: Alt-Österreichs Heerführer. Stellenbesetzung in Heer, Landwehr und Kriegsmarine. 1541 bis 1918. Wien, 1976. 47–48. (Maschinenschrift in der Bibliothek des Kriegsarchives in Wien.)

27 *Lopašić, Radoslav*: Spomenici hrvatske krajine. (Acta historiam confinii militaris Croatici illustrancia.) Knjiga I–III. Zagreb, 1884–1889. (Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium XV., XVI. és XX.) és *Uő*: Prilozi za poviest Hrvatske XVI. i XVII. vieka iz štajerskoga zemaljskoga archiva u Gradcu. Starine 17(1885) 151–231. és 19(1887) 1–80.

28 *Villányi Szaniszló*: Győr-vár és város helyrajza, erődítése, háztelek- és lakossági viszonyai a XVI. és XVII. században. Győr, 1882. 93. és *Bedy Vince*: A győri vár és várkapitányok a 16. és 17. században. Győri Szemle 4(1933) 147–161.

le állagainak²⁹ átnézését követően meglehetősen sok helyen pontosítanunk vagy korrigálnunk kellett. Végül a váradi főkapitányok jegyzékének összeállításakor pusztán Báalás Margit,³⁰ a kanizsai végvidéki generálisok archontológiájának elkészítésekor pedig Takáts Sándor és a főként az ő adatait átvevő Vándor László egy-egy feldolgozása³¹ segített minket abban, hogy hosszas ellenőrző és kutatómunka után most viszonylag teljesebb jegyzéket tárhassunk az olvasó elé. Ugyanakkor a kerületi és végvidéki vicegenerálisok esetében gyakorlatilag semmiféle előmunkálatra nem építhettünk. Mivel pedig a Haditanács iratanyagában és egykorú iktatókönyveiben – egyébként teljesen logikusan – főként a 16. században alig akad adat a kerületi főkapitány-helyettesekre, ezzel magyarázható, hogy ezek esetében még további kutatómunkára és nem kis részben kutatási szerencsére lesz szükség jegyzékünk tökéletesítéséhez.

A 16–17. századi főkapitányok és főkapitány-helyettesek archontológiájában először az időben előbb megszülető országos, majd 1563 után kerületi főkapitányokat, ezeket követően a végvidéki generálisokat és helyetteseket, majd a magán való végház Komárom, a speciális szatmári–tiszántúli főkapitányság, az Erdélyt oltalmazó váradi végvidék vezetőit, végül pedig a magyarországi (királyi) főhadparancsnokokat és helyetteseket találhatja meg az olvasó. A főkapitányi tisztségek modern elnevezéseit követően megadtuk azok leggyakoribb, korabeli latin, német és magyar elnevezéseit; ezzel segítvén a források terminológiai zűrzavarában történő olykor valóban nehéz tájékozódást. A tisztségek ideiglenes betöltőit, az úgynevezett ideiglenesen megbízott főkapitányokat (*substitutus supremus capitaneus; administrator supremi capitaneatus; Verwalter des Kreis-Grenzoberstamtes*) beljebb szedve és kurzíválva, az üresedéseket (*vacantia*) aláhúzva közöltük, a pusztán egy esztendőben szolgálók esetében pedig hónapnyi pontossággal igyekeztünk feltüntetni tisztségviselésük jelen pillanatban ismert időhatárait. Végül a bizonytalanságokra kérdőjellel (?) hívtuk fel a figyelmet, azokat az éveket pedig, melyekre vonatkozóan jelenleg nem rendelkezünk megbízható adatokkal, egyszerűen elhagytuk; tudván, hogy ezek további kutatások során még ellenőrzésre, illetve kiegészítésre várnak, és – miként említettük – bízván abban, hogy részben kollégáinktól kerülnek majd pontosításra vagy korrigálásra.

29 L. mindenekelőtt: Niederösterreichisches Landesarchiv, Sanktpölten. Ständisches Archiv, Ständische Akten Kasten A. Fach. VII. A győri főkapitányságra és főkapitányokra vonatkozó iratok.

30 *Baalás Margit: A váradi kapitányság története.* Nagyvárad, 1917. 18–19.

31 *Takáts Sándor: Thengöldi Bornemissza János. Milyen volt az élete egy végbeli kapitánynak?* In: *Uő: A török hódoltság korából.* Bp. [1928.] (Rajzok a török világból IV., bef. köt.) 343–489. és *Vándor László: Kanizsa története a honfoglalástól a város török alóli felszabadulásáig.* In: *Nagykanizsa. Városi monográfia.* I. köt. Nagykanizsa, 1994. 215–424.

A két mintapéldában felhasznált levéltári források és irodalom rövidítési jegyzéke

Levéltári források (az intézmények ábécérendjében)

	<i>Archív Mesta Košíc, Košice (AMK)</i>
Schw.	Collectio Schwartzenbachiana
	<i>Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltára, Győr (GyL)</i>
	<i>Győri Káptalan Hiteleshelyi Levéltára (GyKHL)</i>
Felvallási jkv.	Felvallási jegyzőkönyv (Protocollum authenticum)
	<i>Magyar Országos Levéltár, Budapest (MOL)</i>
	<i>E szekció: Magyar kincstári levéltárak</i>
	<i>Magyar Kamara Archívuma</i>
E 142	Acta publica
E 144	Történelmi emlékek
E 172	Archivum familiae Dobó
	<i>P szekció: Családi levéltárak</i>
P 1313	A herceg Batthyány család levéltára, A Batthyány család törzslevéltára
P 1314	A herceg Batthyány család levéltára, Missiles
P 1322 Földesúri família	A herceg Batthyány család levéltára, A Batthyány család körmendi központi igazgatósága, A földesúri familiára, illetve az uradalmi alkalmazottakra vonatkozó iratok.
P 1865	Szarvaskendi és óvári Sibrik család levéltára, Rokon és idegen családok, Káldy család
	<i>Niederösterreichisches Landesarchiv, Sanktpölten (NÖLA)</i>
	<i>Ständisches Archiv</i>
SA	Ständische Akten
	<i>Österreichisches Staatsarchiv, Wien (ÖStA)</i>
	<i>Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA)</i>
Hungarica	Ungarische Akten (Hungarica)
AA	Allgemeine Akten
Archiv Pálffy	Archiv Pálffy
	<i>Finanz- und Hofkammerarchiv (FHKA)</i>
	<i>Hofkammerarchiv (HKA)</i>
NÖKA	Niederösterreichische Kammer
	<i>Kriegsarchiv (KA)</i>
AFA	Alte Feldakten

Best.	Sonderreihe des Wiener Hofkriegsrates, Bestellungen
HKR KIA	Sonderreihe des Wiener Hofkriegsrates, Hofkriegsrätliches Kanzleiarchiv
HKR Akten	Akten des Wiener Hofkriegsrates
HKR Prot.	Protokolle des Wiener Hofkriegsrates
Exp.	Expedit
Reg.	Registratur

Štátny Oblastný Archív, Levoča (ŠOBA Levoča)

Archív Mesta Levoče (AML)

Štátny Oblastný Archív, Prešov (ŠOBA Prešov)

Rod. Drugeth Rodina Drugeth Humenné, IV. Verejná čirmost', Župné,
vojenské záležitosti

Irodalom

- Jedlicska*, 1897. *Jedlicska Pál*: Adatok erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához 1552–1600. (Eredeti történeti forrásmunka) Eger, 1897.
- Jedlicska*, 1910. *Jedlicska Pál*: Eredeti részletek Gróf Pálffy-család okmánytárához 1401–1653 s Gróf Pálffyak életrajzi vázlatai. Bp. 1910.
- Kielmansegg*, 1910. *Kielmansegg, Erich Graf von*: Familien-Chronik der Herren, Freiherren und Grafen von Kielmansegg. 2. ergänzte und verbesserte Auflage. Wien, 1910.
- Nagy I.*, I–XII. köt. *Nagy Iván*: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. I–XII. köt. Pest, 1857–1868.
- Pálffy*, 1996. Pálffy Géza: Egy Zala megyei település nevének keletkezés-története és eddig ismeretlen XVI. századi névadója. (Kilimán falu és Andreas Kielman von Kielmansegg) Magyar Nyelv 92(1996) 163–174.
- Roth*, 1970. *Roth, Franz Otto*: Wihitsch und Weitschawar. Zum Verantwortungsbewußtsein der adeligen Landstände Innerösterreichs in Gesinnung und Tat im türkischen 'Friedensjahr' 1578. Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark 61(1970) 151–214.
- Takáts*, 1907. *Takáts Sándor*: Kielman András. Budapesti Hírlap 27(1907) 61. sz. 24.
- Takáts*, 1928. Takáts Sándor: Thengöldi Bornemissza János. Milyen volt az élete egy végbeli kapitánynak? In: *Uő*: A török hódoltság korából. Bp. [1928] (Rajzok a török világból IV., bef. köt.) 343–489.
- Takáts*, 1929. *Takáts Sándor*: A huszár, a száguldó és a jargaló. In: *Uő*: Em-lékezzünk eleinkről. Bp. [1929] 79–186.
- Unghváry*, 1912. *Unghváry Ede*: Sztropkó és várának története. Eredeti okiratok s más kútfők nyomán. Huszt, 1912.
- Vándor*, 1994. *Vándor László*: Kanizsa története a honfoglalástól a város török alóli felszabadulásáig. In: Nagykanizsa. Városi monográfia. I. köt. Nagykanizsa, 1994. 215–424.

A kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek archontológiája (16–17. század)

Országos főkapitány (1540–1542)

(supremus capitaneus regni Hungariae;
Oberst-Landeshauptmann in Ungarn)

1540–1542 Perényi Péter egyedüli országos főkapitány

„Dunántúli” országos (1542–1563), majd kerületi főkapitányok (1563–18. század eleje)

(supremus capitaneus partium regni Hungariae Transdanubianarum; Kreisoberst
jenseits der Donau; Dunán túl ország hadnagya/kapitánya)

1542. márc.–dec. Báthory András (ecsedí)

1542–1546 Nádasdy Tamás

1546. jún.-tól Késás Pál

1547 üresedésben

1548–1552 Nádasdy Tamás

1552. júl.–nov. előtt Bánffy István (alsólendvai)

1553. febr. előtt üresedésben

1553–1554 Tahy Ferenc (tarkói)

1554–1562 Nádasdy Tamás nádor látja el a főkapitányi feladatokat

1562–1563 üresedésben

1563–1566 Zrínyi Miklós

1566–1571 Török Ferenc (enyingi)

1568. ápr.–jún. Batthyány Boldizsár

1571. jan.–márc. Bornemissza János (thengöldi)

1571–1572 Eck Graf zu Salm

1572–1574 Eck Graf zu Salm

1574. júl. –aug. Bornemissza János (thengöldi)

1574–1575 Zrínyi György

1576. jan.–máj. üresedésben

[1576–1578 Pethő Jánost (gersei) kinevezik, de ténylegesen alig látja el tisztét]

1578–1582 üresedésben

1582–1598 Zrínyi György

1598–1604 Nádasdy Ferenc

1604–1609 Batthyány Ferenc

1609–1618 Széchy Tamás (rimaszécsi)

1618–1619 üresedésben

1620–1621 Zrínyi György

1620–1621 Batthyány Ferenc Bethlen Gábor főkapitánya

1622–1633 Nádasdy Pál

1633–1637 Batthyány Ádámot kinevezik, de csak négy esztendő múlva iktatják be hivatalosan

1637–1659 Batthyány Ádám
 1659–1685 Batthyány Kristóf
 1685–1703 ifj. Batthyány Ádám

**„Dunántúli” főkapitány-helyettesek (vicegenerálisok)
 (1550–18. század eleje)**

(supremus vicecapitaneus/vicegeneralis partium regni Hungariae
 Transdanubianarum; Kreisoberstleutnant jenseits der Donau;
 Dunán túl ország vicehadnagya/vicekapitánya)

1550–1554? Zichy István
 1564–1566 Palatich János (illadiai)
 1574–1575? Bornemissza János (thengöldi)
 1588 Allya Kristóf
 1614. aug. Ráttky Menyhért (salamonfai)
 1615–1619 Sennyey Gáspár (kissenyei)
 1619–1621 *Sennyey Gáspár (kissenyei) Bethlen Gábor főkapitány-helyettese*
 1625–1631? Eördögh Simon (pölöskei)
 1631–1637 Ráttky György (salamonfai)
 1637–1651 id. Káldy Ferenc (felsőkáldi)
 1651–1654 Keczer János (radoványi)
 1654–1670 ifj. Káldy Ferenc (felsőkáldi)
 1670 után–1683 Kardos Pál
 1686–18. század eleje Festetics Pál

**„Dunáninneni” kerületi és egyúttal bányavidéki (1564–1589), majd
 érsekújvári (1589–1663), végül Érsekújvárral szembeni (1663–1683)
 végvidéki főkapitányok (1564–18. század eleje)**

(supremus capitaneus partium regni Hungariae Cisdanubianarum;
 Kreisoberst diesseits der Donau; Dunán innét ország hadnagya/kapitánya –
 confiniorum antemontanorum supremus capitaneus;
 bergstädterischer Grenzoberst/Oberst zu Uywar)

Előzmények a „dunáninneni” országos főkapitányság részéről (1542–1563):

1542. jan.–okt. Perényi Péter „dunáninneni” országos főkapitány
 1542–1552 Báthory András (ecsed) „dunáninneni” országos főkapitány
 1552. júl.–dec. Balassa Menyhért (gyarmati) „dunáninneni” országos főkapitány
1552–1554 üresedésben
 1563. szept.-től Dersffy István (szerdahelyi) „dunáninneni” kerületi főkapitány

**Előzmények a bányavidéki főkapitányság részéről: azaz a bányavárosi és környező
 végekbeli főkapitányok (capitaneus ante montanas civitates, supremus capitaneus
 civitatum montanarum; Oberst der Bergstädte) (1554–1564):**

1554. aug. Krusith János (lepoglavai)
 1555–1562 Balassa János (gyarmati)
 1562–1564 Dobó István (ruszkai)

Már ténylegesen „dunáninenni” kerületi és bányavidéki végvidéki főkapitányok (1564-től):

- 1564–1568 Dersffy István (szerdahelyi)
 1568–1569 *Krusith János (lepoglavai)*
 1569–1582 Forgách Simon (ghymesí)
 1582–1589 Dobó Ferenc (ruszkai)
 1589. ápr.–jún. *Nagy Ferenc (gyulai, majd leszenyei)*
 1589–1600 Pálffy Miklós (erdődi), 1595–1600 egyúttal esztergomi főkapitány
1600–1602 üresedésben
 1602–1604 Thurzó György (bethlenfalvi) – ugyanekkor nem Thurzó, hanem Adolf von Althan volt az esztergomi főkapitány (1601–1605), akinek szintén jelentős befolyása volt a bányavidéki végek vezetésére
 1604. jún.–szept. *Pográny Benedek (nemeskürti)*
 1604–1611 Seifrid von Kolonitsch
 1605 *Rhédey Ferenc (kiszrédei) Bocskai István alsó-magyarországi mezei főkapitánya*
 1606 *Nyáry Pál (bedeghi) Bocskai István érsekújvári főkapitánya*
 1611–1612 *Draskovich János (trakostyáni)*
 1612–1613 Draskovich János (trakostyáni)
 1613–1619 Rudolph von Teuffenbach zu Mairhofen
 1619–1620 *Thurzó Szaniszló (bethlenfalvi) Bethlen Gábor főkapitánya*
 1622. jún.–aug. *Koháry Péter (csábrági) főkapitány-helyettes látja el a főkapitányi feladatokat*
 1622–1625 Esterházy Miklós (galántai)
 1626–1644 Pálffy István (erdődi)
 1644–1663 Forgách Ádám (ghymesí)
1663–1668 üresedésben
 1668–18. század eleje Esterházy Pál (galántai)
 1688–1693 ifj. *Bercsényi Miklós (székesi)*

„Dunáninenni” kerületi és bányavidéki végvidéki főkapitány-helyettesek (vicegenerálisok) (1564–18. század eleje)

(supremus vicecapitaneus/vicegeneralis partium regni Hungariae Cisdanubianarum; Kreisoberstleutnant diesselts der Donau; Dunán innét ország vicehadnagya/vicekapitánya – confiniorum antemontanorum supremus vicecapitaneus; bergstädterischer Grenzoberstleutnant)

1564. márc.-tól Échy Egyed
 1573–1581 Ispán István (martonosi)
 1585–1590 Nagy Ferenc (gyulai, majd leszenyei)
 1590–1595 Thury Márton érsekújvári (másként bányavidéki) végvidéki, majd 1595–1599? esztergomi főkapitány-helyettes
 1592–1595 ugyanekkor Tapolcsányi János (kistapolcsányi) „dunáninenni” kerületi főkapitány-helyettes – azaz ekkor külön van végvidéki és kerületi vicegenerális
 1595–1599 *Pográny Benedek (nemeskürti)*
 1599–1610 Pográny Benedek (nemeskürti)

1611. ápr.-ig üresedésben

1611–1632 Koháry Péter (csábrági) [1619–1621: Bethlen Gábor fogságában]

1619–1620 Pográny György (nemeskürti) Bethlen Gábor főkapitány-helyettese

1633–1645 Esterházy Pál (galántai)

1645?–1656 Serényi Pál (kisserényi)

1657–1663? Serényi András (kisserényi)

1663–1664 üresedésben

1664–1667 id. Bercsényi Miklós (székesi)

1667–1687 id. Bercsényi Miklós (székesi)

1687–18. század eleje Koháry István (csábrági)

**Felső-magyarországi vagy kassai kerületi és egyúttal
végvidéki főkapitányok (1559–1699)**

(supremus capitaneus partium regni Hungariae superiorum;

Feldoberst/Generaloberst in Oberungarn;

felföldi főkapitány/kassai generális/királyképe)

Előzmények a kassai kapitányok (capitaneus Cassoviensis) részéről (1552–1559):

1552. febr.–dec. Serédy György

1553–1555 Feledy Eusták (egyúttal a felső-magyarországi városok főkapitánya)

1555–1556 Tharnóczy András (egyúttal a felső-magyarországi városok főkapitánya)

1556. márc.–júl. Macedóniai Péter

1556–1557 Dersffy István (szerdahelyi) (egyúttal a felső-magyarországi városok főkapitánya)

1557–1559 Pethő János (gersei)

1559. márc.–aug. Melchior Robles

Előzmények a „dunáninnyi” országos főkapitányság részéről (1542–1557):

[1527–1550 Serédy Gáspár a középkori eredetű felső részek főkapitányi (supremus capitaneus partium regni Hungariae superiorum) tisztség betöltője; 1537-ben tisz-tét Bebek Ferencsel együtt viseli]

1542. jan.–okt. Perényi Péter „dunáninnyi” országos főkapitány

1542–1552 Báthory András (ecsed) „dunáninnyi” országos főkapitány

1552. júl.–dec. Balassa Menyhért (gyarmati) „dunáninnyi” országos főkapitány

1552–1554 üresedésben

1554–1556 Perényi Gábor „tiszáninnyi” (ténylegesen felső-magyarországi) országos főkapitány

1556–1557 Dersffy István (szerdahelyi) ideiglenesen megbízott „tiszáninnyi” (ténylege-sen felső-magyarországi) országos főkapitány (egyúttal a felső-magyarországi városok főkapitánya)

Már ténylegesen felső-magyarországi végvidéki és kerületi főkapitányok (1559-től):

1559–1560 Thelekessy Imre (debretei)

1560. máj.–szept. Forgách Simon (ghymes)

1560–1565 Zay Ferenc (csemeri)

1565–1568 Lazarus von Schwendi

1568–1584 Hans Rueber von Püchsendorf

1569–1570 Jáakob Raminger és Christoph von Teuffenbach zu Mairhofen

1574. jún.-tól Révay Ferenc és Christoph von Teuffenbach zu Mairhofen, majd Hans Bartholomäus Kolonitsch
- 1575 vége előtt Christoph Ungrad Freiherr von Sonnegg
- 1584 előtt több alkalommal Prépostváry Bálint (lokácsi)
- 1584–1588 Ferdinánd Graf zu Nogarol
- 1584–1588 között több alkalommal Prépostváry Bálint (lokácsi) helyettesíti az ideiglenesen megbízott Nogarolt
1588. szept.–1588. nov. Claudius von Roussel
- 1588–1590 Andreas Kielman von Kielmansegg
1589. márc.–ápr., majd okt.–nov. Claudius von Roussel helyettesíti az ideiglenesen megbízott Kielmant
1591. jan.–febr. Franz Ulrich Rothuet és Michael Pernauer
- 1591–1592 Ferdinand Graf zu Hardegg
- 1592–1598 Christoph von Teuffenbach zu Mairhofen
1594. okt.–nov. Panathier Eliaß Haidenreich és Prépostváry Bálint (lokácsi)
1596. máj. Prépostváry Bálint (lokácsi)
1597. okt.–dec. Panathier Eliaß Haidenreich
- 1598 Erich Lassota von Steblau
- 1599–1601 Giorgio Basta
- 1601–1602 Ferdinand Gonzaga
- 1603–1604 Giacomo Barbiano Belgiojoso
- 1604–1608 üresedésben
- 1606 Sennyey Miklós Bocskai István kassai főkapitánya
- 1608–1609 Mágochy Ferenc
- 1609–1618 Forgách Zsigmond (ghymesi)
- 1618–1619 Dóczy András (nagylyucei)
- 1619–1620 Rákóczi György Bethlen Gábor főkapitánya
- 1620–1621 Széchy György (rimaszécsi) Bethlen Gábor főkapitánya
- 1622–1623 Széchy György (rimaszécsi) II. Ferdinánd főkapitánya
- 1623–1624 Korláth István (kalossai) Bethlen Gábor főkapitánya
- 1624–1628 Perényi Ferenc Bethlen Gábor főkapitánya
- 1628–1629 Bornemissza János (szendrői) Bethlen Gábor főkapitánya
- 1630–1631 Alaghy Menyhért (bekényi)
- [1631. jún. Bosnyák Tamást (magyarbéli) kinevezik, de sohasem lép tisztebe]
- 1631–1636 Forgách Miklós (ghymesi)
- 1636–1640 Homonnai Drugeth János
- 1640–1643 Nyáry István (bedeghi)
- 1643–1644 Forgách Ádám (ghymesi)
- [1644. febr. Csáky Istvánt (keresztszegi) kinevezik, de sohasem lép tisztebe]
- 1644–1648 üresedésben, de ekkor Rákóczi Zsigmond I. Rákóczi György főkapitánya
- 1648–1658 Wesselényi Ferenc (hadadi)
1655. febr.–márc. Pethő Zsigmond (gersei) ónodi kapitány látja el a főkapitányi feladatokat, még kinevezés nélkül
- 1658–1659 Pethő Zsigmond (gersei)
- 1659–1661 Homonnai Drugeth György
- 1662–1663 üresedésben
- 1663–1664 Wesselényi Ferenc (hadadi)
- 1665–1670 Csáky Ferenc (keresztszegi)

1666. dec. *Szentpétery István (buzafalusi)*
 1670–1681 üresedésben, de a főkapitányi feladatokat idegen tábornokok (Paris von Spankau, Karl von Strassoldo és Wolfgang Friedrich Freiherr von Cobb stb.) látják el
 1681–1699 *Csáky István (keresztzségi)*, de *Thököly Imre felső-magyarországi uralma miatt 1681–1683 között nem, és később is csak korlátozva tölti be tisztét, hiszen 1682-től ténylegesen Antonio Caraffa, majd Octavio Nigrelli irányítja Felső-Magyarország hadügyeit*

Felső-magyarországi főkapitány-helyettesek (vicegenerálisok) (1574–1697)

(supremus vicecapitaneus/vicegeneralis partium regni Hungariae superiorum;
 Feldoberstleutnant in Oberungarn; felföldi vicegenerális)

Előzmény: főkapitány melletti német és magyar haditanácsosok (consilarii bellici, Kriegsrate)
 1569-től Christoph von Teuffenbach (zu Mairhofen) német és Zay Ferenc (csemeri), valamint Mágochy Gáspár magyar haditanácsosok Felső-Magyarországon Hans Rueber főkapitány mellett
 1574–1570-es évek vége Paul von Sara (zu Gutteneegg) haditanácsos, majd az első vicegenerális
 1584 előtt–1588 Hans Bartholomäus Kolonitsch
 1588–1590-es évek Claudius von Roussel és Prépostváry Bálint (lokácsi)
 1594. nov. előtt Forgách Simon (ghymesi)
 1594–1622 üresedésben
 1622–1624 Forgách Miklós (ghymesi)
 1624–1626 üresedésben
 1626–1629 *Bornemiszsa János (szendrői) Bethlen Gábor főkapitány-helyettese*
 1630–1644 Bornemiszsa János (szendrői)
 1644–1648 üresedésben
 1648–1653 Bornemiszsa János (szendrői)
 1653–1654 Perényi Gábor
 1654–1672 Pethő Zsigmond (gersei) – 1671-től Paris von Spankau alárendeltségében
1671. márc.-tól Sennyey Ferenc (kissenyei)
 1682–1697 Barkóczy Ferenc (szalai)

Az alsó részek főkapitányai 1526 után, majd 1554-et követően „tiszántúli” főkapitányok (1526–1566)

(supremus capitaneus partium regni Hungariae inferiorum; Oberhauptmann der
 Niederlanden in Ungarn; alföldi kapitány/ország hadnagya – supremus
 capitaneus patrium Transtibiscanarum)

Temesvár székhellyel (1526–1552):
 1526–1527 Perényi Péter

1528–1530 Török Bálint (enyingi)
 1533–1551 Petrovics Péter (suráklini) Szapolyai János, majd János Zsigmond főkapitánya, ill. 1541-től I. Szulejmán szultán hűbéreseként, mintegy „szandzsákbégjeként”
 1551–1552 *Losonczy István I. Ferdinánd pártján*
 1552. márc.–júl. *Losonczy István I. Ferdinánd főkapitánya*

Várad székhellyel I. Ferdinánd pártján (1552–1557):

1552–1554 *Varkoch Tamás váradai főkapitányt noha sohasem nevezik ki, hasonló feladatkört tölt be*
[1553–1556 Báthory András (ecsedí) szintén tiszántúli főkapitány tisztségelnevezést visel]
 1554–1556 Zaberдинus (Zabardy) Mátyás
 1556–1557 Forgách Simon (ghyemesi)
 1557–1561 üresedésben

Gyula székhellyel I. Ferdinánd pártján (1560–1566):

1560–1566 Kerecsényi László (kányaföldi)

**Horvát–szlávón bánok mint kerületi és a 16. század második felétől
 Kulpa-menti végvidéki főkapitányok (1526–1703)**

(banus Croatiae et Sclavoniae; Ban in Kroatien und Windischland – banus,
 necnon confiniorum Colapianorum/banalium supremus capitaneus)

1526–1528 Batthyány Ferenc I. Ferdinánd bánja
 1526–1527 *Frangepán Kristóf Szapolyai János bánja*
 1528–1529 *Bánffy János (alsólendvai) Szapolyai János bánja*
 1530–1534 *Erdődy Simon (monyorókeréki) Szapolyai János bánja*
 1531–1532 *András tinini püspök I. Ferdinánd pártján*
 1532–1537 Pekry Lajos (petrovinaí) I. Ferdinánd bánja
 1534 *Keglevics Péter (buzsini) I. Ferdinánd pártján*
 1535–1536 Gerendy Miklós I. Ferdinánd pártján
 1537–1541 Keglevics Péter (buzsini) Nádasdy Tamással együtt
 1537–1542 Nádasdy Tamás Keglevics Péterrel (buzsini) együtt
 1542–1556 Zrínyi Miklós
 1557–1567 Erdődy Péter (monyorókeréki)
 1567–1572 Frangepán Ferenc Draskovich Györggyel együtt
 1567–1576 Draskovich György Frangepán Ferencsel, majd Alapy Gáspárral (nagykemleki) együtt
 1574–1577 Alapy Gáspár (nagykemleki) Draskovich Györggyel együtt
 1577–1583 Christoph Ungnad Freiherr von Sonnegg
 1583–1595 Erdődy Tamás (monyorókeréki)
 1595–1596 Sztankovácsky Gáspár
 1595?–1606 Draskovich János
 1606–1608 ténylegesen üresedésben, – *Draskovich János lemondása ellenére, ugyan csak névleg, de viseli a tisztséget, hiszen nem mentik fel*
 1608–1615 Erdődy Tamás (monyorókeréki)
 1615–1616 Thuróczy Benedek (ludbregi)

1616–1622 Frangepán Miklós
 1622–1626 Zrínyi György
 1626–1639 Erdődy Zsigmond (monyorókeréki)
 1639–1646 Draskovich János
1646–1647 üresedésben
 1647–1664 Zrínyi Miklós
 1665–1670 Zrínyi Péter
 1671–1678 *Erdődy Miklós (monyorókeréki)*
 1678–1693 Erdődy Miklós (monyorókeréki)
 1693–1703 ifj. Batthyány Ádám

Győri végvidéki főkapitányok (1556–1699)

(supremus capitaneus Jauriensis illucque pertinentium confiniorum;
 Grenzoberst in Raab/Oberst in Raab und dahin inkorporierten Grenzen;
 győri királyképe)

**Előzmények: uralkodói (királyi) főhadparancsnokok és főhadparancsnok-helyettesek
 Magyarországon mint a győri főkapitányok elődei (1543–1556)** (generalis
 capitaneus in Hungaria; Oberst-Feldhauptmann in Ungarn)

1543 Hans Ungnad Freiherr von Sonnegg
 1544–1545 Leonhard Freiherr von Vels
 1545–1550 *Reinprecht Graf zu Dürnstein (von Ebersdorf) főhadparancsnok-helyettes – ifj.
 Niklas Graf zu Salm kinevezése után véglegesen állandósul a főhadparancsnok-
 helyettesi tisztség*
 1546. márc. *Erasm Teufel ideiglenesen megbízott főhadparancsnok-helyettes*
 1546–1550 ifj. Niklas Graf zu Salm
 1548. jan. *Erasm Teufel ideiglenesen megbízott főhadparancsnok-helyettes*
 1550 vége *Reinprecht Graf zu Dürnstein (von Ebersdorf) főhadparancsnok-helyettes látja
 el a Salm halálával megüresedő főhadparancsnoki tisztséget*
 1551–1553 Gianbattista Castaldo
 1552–1556 Sforza Pallavicini őrgróf magyarországi főhadimarsall (supremus bellicus
 mareschallus in Hungaria; Oberst-Feldmarschall in Ungarn)

Már ténylegesen győri végvidéki főkapitányok (1556-tól):

1556–1560 Adam Gall zu Losdorf
 1560–1574 Eck Graf zu Salm
 1574–1575 *Jakosith (Jakusith) Ferenc (orbovai) és Gregoróczy Vince*
 1575–1577 Andreas Teufel Freiherr zu Gundersdorf
 1577. máj.–aug. Karl Ludwig von Zelking
 1577. aug. vége *Jakosith Ferenc (orbovai) és Gregoróczy Vince látja el ideiglenesen a fő-
 kapitányi feladatokat*
 1577–1588 Andreas Teufel
 1585. szept.–okt. *Paksy (Paxy) György (pakosi)*
 1588. ápr.–nov. *Gregoróczy Vince látja el a kinevezett, de még távol levő Ferdinand Graf
 zu Nogarol főkapitány feladatait*
 1588–1590 Ferdinand Graf zu Nogarol
 1590–1592 *Gregoróczy Vince*

- [1591. febr. *Georg Erasm von Liechtensteint* kinevezik, *de ténylegesen sohasem tölti be a tisztséget*]
1592. júl.–okt. *Révay Lőrinc és Martin Lasperger*
1592–1594 *Ferdinánd Graf zu Hardegg*
- 1594–1598 üresedésben, de: 1595–1598 *Siegmund Hager* a sárvár–magyaróvári végek főkapitánya lát el hasonló feladatkört
1598–1600 *Adolf von Schwarzenberg*
1599–1600 *Siegmund Hager*
1600–1602 *elsődlegesen Starsith Farkas és segítőjeként Erasm von Eizing ideiglenesen ellátják a főkapitányi feladatokat*
- 1602–1606 *Ruprecht von Eggenberg*
[1604. szept. *Hermann Christoph von Ruswormot* kinevezik, *de ténylegesen sohasem lép tisztébe*]
1606. jan.–febr. *Adolph von Althan*
- 1606–1633 *Hans Breuner*
1633–1638 *Wolf Graf von Mansfeld*
1638–1643 *Maximilian von Liechtenstein*
1643–1657 *Philipp Graf von Mansfeld*
1657. ápr.–1658 eleje *Esterházy János magyar és Dániel Müller (Miller) német főkapitány-helyettesek látják el a főkapitányi feladatokat*
- 1658–1660 *Luigi Gonzaga*
1660–1680 *Raimundo Montecuccoli*
1681–1691 *Herman Markgraf von Baden*
1683–1684 *Georg von Wallis*
1691–1699 *Louis Markgraf von Baden*

Győri magyar főkapitány-helyettesek (vicegenerálisok) (1561 előtt–1700)

(vicegeneralis Jauriensis; ungarisch Oberstleutnant in Raab; győri vicegenerális)

- 1556–1561 *Korlátovith Jeromos*, de már 1552–1556: *Sforza Pallavicini* mellett is a legtekintélyesebb magyar könnyűlovas-kapitányként szolgál
- 1561–1580 *Jakosith (Jakusith) Ferenc* (orbovai)
1580–1592 *Gregoróczy Vince*
1592–1594 *Révay Lőrinc*
- 1594–1600 üresedésben, de: 1595–1597 *Tobias Graf magyaróvári főkapitány-helyettes* lát el hasonló feladatkört, majd: 1598 *Izdenczy János magyaróvári főkapitány-helyettes*
1600–1602 *Starsith Farkas*
1601. máj.–jún. *Erasm von Eizing*
- 1603–1606 *Somogyi Farkas* (karcsai)
1606. márc. 1. után üresedésben, majd *Tárnok Nagy László*
1607–1610 *Hans Dietrich von Reiffenberg*
1610–1622 *Ernst von Kolonitsch*
[1622. jún. *Francesco de Couriers* kinevezett főkapitány-helyettes, *de a magyar rendek tiltakozása miatt nem léphet tisztébe*]
- 1622–1623 üresedésben
1623–1625 *Georg Kaspar Kinsky Freiherr*

- 1626–1638 Zichy Pál (vázsonykői)
 1638–1639 Körtvélyessy István
1639–1640 üresedésben
 1640–1643 Sibrik Pál (szarvaskendi)
 1643–1646 Széchy Dénes (rimaszécsi)
 1646–1655 Zichy István (vázsonykői)
 1655. júl.–dec. Veszprémi (Beszprémi) János
 1655–1691 Esterházy János
 1666. okt. Daniel Müller (Miller)
 1680–1681 Zichy Pál (vázsonykői)
 1682. ápr. ifj. Zichy István (vázsonykői)
 1683. szept. Kisfaludy László
 1685. jún. ifj. Zichy István (vázsonykői)
 1691–1699 ifj. Zichy István (vázsonykői)
 1691. febr. Alapy Gergely
 1695. máj.-tól Csáky László (keresztszegi)
 1700. jún.-tól Forgách Simon (ghymesi)

**Győri német főkapitány-helyettesek (vicegenerálisok)
 a 17. században (1607–17. század vége)
 (deutsch Oberstleutnant in Raab)**

- 1607–1609 Hans Dietrich von Reiffenberg
 1610–1622 Ernst von Kolonitsch
 [1622. jún. Francesco de Couriers kinevezett főkapitány-helyettes, de a magyar rendek tiltakozása miatt nem léphet tisztébe]
1622–1624 üresedésben
 1624–1633 Nikodemus Pantelhofffer (Pändlkofer)
 1633–1643 Hans Straub
1643. márc. üresedésben
 1643–1654 Jonas Paur von Strambsreid
 1654–1685 Dániel Müller (Miller)
 1685–1691 Karl Ernst Graf von Rappach
 1691. márc.–szept. Georg Benedikt Baron von Ogilvy
 1691–1695? Karl Heinrich Freiherr von Steindorf
 1695?–17. század vége Paul Anton Baron von Houchin

Kanizsai végvidéki főkapitányok (1568–1600)
 (supremus capitaneus Canisiensis; Grenzoberst in Kanischa/Oberst in Kanischa
 und dahin inkorporierten Grenzen; Kanizsának főkapitánya)

- Előzmény: a Balaton és a Dráva–Mura közötti végek főkapitányai** (supremus capitaneus
 inter lacum Balathon et fluvios Muram et Dravam)
 1566–1567 Tahy Ferenc (tarkói)

Már ténylegesen kanizsai végvidéki főkapitányok (1568-tól):

1567. nov.-tól Thury György a Balaton és a Dráva–Mura közötti végek főkapitánya, majd
 1568–1571 kanizsai végvidéki főkapitány
 1571. jún.–júl. *Majthényi László (kesellőkői)*
 1571–1573 Bánffy Bálint (alsólendvai)
 1571–1572 *Bornemissza János (thengöldi)*
 1573–1574 Alapy Gáspár (nagykemleki)
 1574–1575 Zrínyi György
 1575–1577 *Bornemissza János (thengöldi)*
 1576. máj. *Lengyel Lőrinc (lengyeltóthi) az ideiglenesen megbízott Bornemissza ideiglenes helyettesítője*
 1577. ápr.–jún. *Kapra Ferenc*
 1577–1580 Andreas Kielman von Kielmansegg
 1580–1581 Niklas Graf zu Salm
 1580. nov.–dec. *Tharnóczy Farkas és Bartlme Breu*
 1581–1582 Erasm Braun
 1582–1590 Zrínyi György
 1590–1594 *Geréczy Bertalan*
 1594. jún.–okt. után *Jakob Püchler*
 1594–1597 Christoph Haimb
 1597. jan. előtt *Thoman Sichel*
 1597. jan.–febr. Siegmund Lippart és Rudolph Haiden
 1597–1598 *Pethő Kristóf (gersei)*
 1598–1600 Georg Paradeiser

Kanizsai végvidéki főkapitány-helyettesek (1571–1600 előtt)

(supremus vicecapitaneus Canisiensis; Oberstleutnant in Kanischa)

- 1571–1573 *Bornemissza János (thengöldi)*
 1573. aug. *Lengyel István (lengyeltóthi)*
 1576. jún. Újlaky Sebestyén
 1577–1578 Kapra Ferenc
 1579–1584 Tharnóczy Farkas
 1580-as évek közepe–1594 Geréczy Bertalan
 1594. ápr.–aug. után üresedésben

A Kanizsával szembeni végvárak főkapitányai (17. század eleje–1703)

(supremus capitaneus confiniorum Canisae oppositorum; Oberst über die gegen Kanischawärts liegenden Grenzen; Kanizsa ellen vetett végvárak főkapitánya)

Előzmények: a sárvári végvidéki főkapitányok (supremus capitaneus Sarvariensis; Oberst in Scharwar und zugetonen neuen Ortflecken) **és a körmendi várkörzet főkapitányai** (supremus capitaneus Körmendiensis; Oberhauptmann in Kermend) (1600–1605)

1600–1604 Nádasdy Ferenc sárvári végvidéki főkapitány, ugyanekkor:
 1601–1602 Batthyány Ferenc körmendi főkapitány, de Nádasdy Ferenc alárendeltségében
*1604–1605 Marx Beck von Leopoldsdorf ideiglenesen megbízott sárvári végvidéki
 főkapitány*

Átmeneti korszak:

1607-től Ráttky Menyhért (salamonfai) igazgatja ténylegesen az előbb sárvárinak, majd az 1610-es évektől egyre gyakrabban Kanizsával szembeninek titulált végeket – ugyanekkor igen meghatározó a dunántúli kerületi főkapitányok szerepe:
 1604–1609 Batthyány Ferenc
 1609–1618 Széchy Tamás (rimaszécsi)
 1622–1633 Nádasdy Pál

Már ténylegesen Kanizsával szembeni végvidéki főkapitányok (1619-től):

1619–1620 Bánffy Kristóf (alsólendvai)
 1620–1625 Bánffy Kristóf (alsólendvai)
 1625–1626 Zrínyi György
 1627–1633 Nádasdy Pál
1633–1637 Batthyány Ádámot kinevezik, de csak négy esztendő múlva iktatják be hivatalosan
 1637–1659 Batthyány Ádám
 1659–1685 Batthyány Kristóf
 1685–1703 ifj. Batthyány Ádám; 1690-től ismét kanizsai végvidéki főkapitány (supremus capitaneus praesidiorum Canisae annexorum)

A Kanizsával szembeni végek főkapitány-helyettesei (egerszegi vicegenerálisok) (1607–1700)

(vicegeneralis confiniorum Canisae oppositorum; Oberstleutnant über die gegen Kanischawärts liegenden Grenzen; Kanizsa ellen vetett végvárak vicegenerálisa)

1607–1629 Ráttky Menyhért (salamonfai), közben azonban 1617-től Ráttky György (salamonfai) az egerszegi kapitány, de nem vicegenerális
[1625, 1627 Georg Kaspar Kinskyt két ízben is kinevezik, de tisztét sohasem tölti be]
 1629–1631 Batthyány Ferenc
1633–1635 üresedésben
 1635–1640 Sibrik Pál (szarvaskendi)
1640–1641 Eördögh István (pölöskei)
 1641–1656 Keglevics Péter (buzsini)
 1656–1671 Sárkány János (ákosházi)
 1671–1679 Pethő László (gersei)
1679–1680 üresedésben
1680–1681 Nagy Ferenc (gyöngyösi)
 1681–1695 Nagy Ferenc (gyöngyösi)
 1695–1700 Forgách Simon (ghymesí)

Horvát, később károlyvárosi (1580 után), illetve horvát–tenger melléki (17. század) végvidéki főkapitányok

(supremus capitaneus confiniorum Croaticorum [et Maritimorum]; Oberst der krabatischen [und Meer-]Grenzen; Oberst in Karlstadt)

Előzmények: királyi főhadparancsnokok Horvátországban [és Szlavóniában]

(Oberst-Feldhauptmann in Kroatien [und Slawonien]; generalis capitaneus in Croatia [et Slavonia]) **(1527–1553)** és a régi horvát végvárak főkapitánya (Oberst der alten krabatischen Grenzen) **(1538–1540)**

1527 Jurisics Miklós (Niklas Jurišić) királyi főhadparancsnok Horvátországban (Feldhauptmann in Kroatien)

1532–1537 Hans Katzianer királyi főhadparancsnok Horvátországban és Szlavóniában (Oberst-Feldhauptmann in Kroatien und Slawonien) (egyúttal magyarországi főhadparancsnok)

1532 Hans Püchler

1538–1540 Erasm von Thurn az úgynevezett régi horvát végvárak főkapitánya

1540–1543 Hans Ungnad Freiherr von Sonnegg királyi főhadparancsnok Horvátországban és Szlavóniában (Oberst-Feldhauptmann der windischen und krabatischen Grenzen)

1543–1545 Georg von Wildenstein királyi főhadparancsnok

1546–1550 Niklas Graf zu Salm királyi főhadparancsnok Magyarországon, Horvátországban és Szlavóniában (Oberst-Feldhauptmann in Ungarn, Kroatien und Slawonien)

Átmenet (1553–1556):

1553–1556 Hans Ungnad Freiherr von Sonnegg királyi főhadparancsnok a horvát és a szlávón végeken (Oberst-Feldhauptmann an den krabatischen und windischen Grenzen)

1546–1556 Hans Lenković zu Freienturm an der Kulp Niklas Graf zu Salm, majd Hans Ungnad helyettese a horvát és a szlávón végeken (Oberstleutnant an den krabatischen und windischen Grenzen)

Még együttesen horvát–vend végvidéki főkapitányok (generalis capitaneus confiniorum Croatiae et Slavoniae; Oberst der windischen und krabatischen Grenzen) **(1556–1568):**

1556–1567 Hans Lenković zu Freienturm an der Kulp horvát–szlávón végvidéki főkapitány (Oberst der windischen und alten und neuen krabatischen Grenzen)

1567–1568 Lukas Zäkl Freiherr von Fridenau (Székely [kevendi]) horvát–szlávón végvidéki főkapitány (Oberst der windischen und krabatischen Grenzen)

A horvát–vend végvidéki főkapitányok főkapitány-helyettesei a horvát végeken (Oberstleutnant der krabatischen Grenzen) **(1556–1568):**

1556–1557 Martin Gall

1558–1559 Georg (Jörg) Sauer

1558 Maximilian Lamberg

1559–1568 Herward Freiherr von Auersperg

Már csak horvát végvidéki főkapitányok (1568-tól):

1568–1575 Herward Freiherr von Auersperg még csak Oberstleutnant der krabatischen Grenzen titulussal

- 1575–1576 *Hans Freiherr von Auersperg és Jobst Josef Graf von Thurn együttesen, majd Hans von Auersperg egyedül Oberstleutnant der krabatischen Grenzen titulussal*
 1576–1578 Hans von Auersperg Oberstleutnant der krabatischen Grenzen titulussal
 1578–1579 Johann Fernberger von Auer Oberstleutnant der krabatischen Grenzen titulussal
 1580–1581 Weikhard Freiherr von Auersperg – ő és utódai már Oberst der krabatischen [und Meer-]Grenzen titulust viselnek
 1581–1589 Jobst Josef Graf von Thurn
 1589–1593 Andreas Freiherr von Auersperg
 1592. szept. *Stephan von Grasswein*
 1593–1602 Georg Lenković
 1602–1611 Johann Jáakob Freiherr von Khisl
 1613–1617 Wolf Freiherr von Eggenberg
 1617–1620 Markward Freiherr von Egk und Hungersbach
 1620–1622 Gottfried Freiherr von Stadel
 1622–1626 Rudolf Freiherr von Paar
 1626–1652 Frangepán Farkas Kristóf (Wolf Christoph von Frangepán)
 1652–1669 Herward Graf von Auersperg
 1669–1689 Johann Josef Graf zu Herberstein
 1689–1694 Karl Eugen Herzog von Croy
 1694–1705 Franz Karl Gräf von Auersperg

Vend (másként szlávón), később vend–bajcsavári (1578–1600), majd vend–petrinjai, illetve varasdi (17. század) végvidéki főkapitányok
 (supremus capitaneus confiniorum Slavoniae [et Petriniae]; Oberst der windischen und weitschawarischen Grenzen; Oberst der windischen und [Petrinianischen] Grenzen; Oberst in Warasdin; varasdi generál)

- Előzmények: királyi főhadparancsnokok Szlavóniában [és Horvátországban]**
 (Oberst-Feldhauptmann in Slawonien [und Kroatien]; generális capitaneus in Sclavonia [et Croatia]) **(1531–1553)**
 1531 Pekry Lajos (petrovinai) királyi főhadparancsnok Szlavóniában (Feldhauptmann in Slawonien)
 1532–1537 Hans Katzianer királyi főhadparancsnok Horvátországban és Szlavóniában (Oberst-Feldhauptmann in Kroatien und Slawonien) (egyúttal magyarországi főhadparancsnok)
 1537–1539 Jurisics Miklós (Niklas Jurišić) királyi főhadparancsnok Szlavóniában (Oberst-Feldhauptmann in Slawonien)
 1540–1543 Hans Ungnad Freiherr von Sonnegg királyi főhadparancsnok Horvátországban és Szlavóniában (Oberst-Feldhauptmann der windischen und krabatischen Grenzen)
 1543–1546 *Georg von Wildenstein királyi főhadparancsnok-helyettes Szlavóniában*
 1546–1550 Niklas Graf zu Salm királyi főhadparancsnok Magyarországon, Horvátországban és Szlavóniában (Oberst-Feldhauptmann in Ungam, Kroatien und Slawonien)
 1551–1553 *Lukas Zäkl Freiherr von Fridenau (Szekeby [kevendi]) főhadparancsnok-helyettes Szlavóniában (Oberstleutnant im Windischland)*

Átmenet (1553–1556):

1553–1556 Hans Ungnad Freiherr von Sonnegg királyi főhadparancsnok a horvát és a szlávón végeken (Oberst-Feldhauptmann an den krabatiscen und windischen Grenzen)

1553–1556 *Hans Lenković zu Freienturm an der Kulp Hans Ungnad helyettese a horvát és a szlávón végeken (Oberstleutnant an den krabatiscen und windischen Grenzen)*

Még együttesen horvát–vend végvidéki főkapitányok (generális capitaneus confinium Croatiae et Slavoniae; Oberst der windischen und krabatiscen Grenzen) (1556–1568):

1556–1567 Hans Lenković zu Freienturm an der Kulp horvát–szlávón végvidéki főkapitány (Oberst der windischen und alten und neuen krabatiscen Grenzen)

1567–1568 Lukas Zäkl Freiherr von Fridenau (Székely [kevendi]) horvát–szlávón végvidéki főkapitány (Oberst der windischen und krabatiscen Grenzen)

A horvát–vend végvidéki főkapitányok főkapitány-helyettesei a vend végeken (Oberstleutnant der windischen Grenzen) (1558–1568):

1558. dec. Franz von Teuffenbach

1559–1568 Veit von Halleg zu Razenegg

1560. szept.–dec. *Alapy János (nagykemleki) a vend végeken helyettesíti Hans Lenkovićot*

Már csak vend végvidéki főkapitányok (1568-tól):

1568–1589 Veit von Halleg zu Razenegg 1580-ig Oberstleutnant der windischen Grenzen, attól kezdve azonban – miként utódai is – már Oberst der windischen Grenzen tisztségelnevezéssel

1589 Hans Globizer

1589–1591 *Stephan von Grasswein*

1592–1594 Stephan von Grasswein

1594–1603 Hans Siegmund Freiherr von Herberstein

1603–1630 Siegmund Friedrich Graf von Trauttmansdorf

1631–1647 Georg Ludwig Graf zu Schwarzenberg

1647–1650 Johann Jakob Freiherr von Gallér

1650–1665 Walter Graf von Leslie

1665–1667 *Johann Josef Freiherr von Herberstein*

1667–1669 Ottó Ehrenreich Graf von Trauttmansdorf

1669–1671 Leopold Wilhelm Markgraf von Baden

1671–1682 Louis Raduit Graf de Souches

1682–1685 Otto Heinrich del Carretto Marchese di Grana i Savona

1685–1688 *Fredinand Ernst Graf von Trauttmansdorf*

1688–1701 Äneas Sylvius Gráf von Caprara

Komáromi főkapitányok (1552–17. század vége)

(supremus capitaneus Comaromiensis; Oberst in Komorn)

1552–1562 Paksy (Paxy) János (pakosi)

1556. okt. *Palinai Pál*

1563–1566 Pethő János (gersei)

- 1566–1577 Andreas Kielman von Kielmansegg
 1577–1578 *Ferrando Samaria de Speciacasa*
 1578–1580 *Forgách István (ghymesi)*
 1580–1584 Andreas Kielman von Kielmansegg
 1584–1589 Pálffy Miklós (erdődi)
 1589–1594 Erasm Braun
 1594–1600 *Pálffy Miklós (erdődi)*
 1600–1606 Hans Molart
 1606–1609 Ferdinand von Kolonitsch
 1609–1614 Johann Eusebius Khuen
 1614–1625 Hans Dietrich von Reiffenberg
 1625–1639 Ernst von Kolonitsch
 1639–1651 Hans Christoph Graf von Puchhaim (Buchheim)
 1651–1664 Adolph Ehrenreich Graf von Puchhaim (Buchheim)
 1664?–1668 Louis Raduit Graf de Souches
 1668–1690 Karl Ludwig von Hofkirchen
 1680-as évek eleje *Drahosóczy András főkapitány-helyettes látja el a főkapitányi feladatokat*

Komáromi főkapitány-helyettesek és – ha magyarok, akkor egyúttal – naszádoskapitányok (1563–1702)

(supremus vicecapitaneus Comaromiensis; Oberstleutnant in Komorn)

Előzmények: naszádosfőkapitányok (supremus capitaneus Nasadistarum; Oberst über die Nassarnschiffe) **és naszádosfőkapitány-helyettesek** (Leutnant über die Nassarnschiffe) **(1527–1560)**

- 1527–1528 Podvinay Tamás
 1528–1530 Bakith Pál (laki)
 1530 Révay István
 1532 Fillérös János (veresmarti)
 1533–1549 Erdőhegyi Benedek naszádoskapitány
 1545–1552 Tharnóczy András
 1545–1551 *Pozsgay Zsigmond naszádosfőkapitány-helyettes*
 1551–1552 *Thelekessy Imre naszádosfőkapitány-helyettes*
 1552–1560 Zay Ferenc (csemeri)
 1552-től *Csáby (Cháby) Fülöp naszádosfőkapitány-helyettes*
 1554–1555 *Csáby (Cháby) Fülöp*

További előzmény:

1558–1560-as évek eleje Martin Niedermaier (von Rosenhaim) a komáromi belső vár kapitánya (Schloßhauptmann) lát el a későbbi főkapitány-helyettes tisztéhez hasonló feladatkört

Már ténylegesen komáromi főkapitány-helyettesek (1563-tól):

- 1563–1574 Nagy István (maróti)
 1574. ápr.–okt. előtt Bakay Miklós
 1574–1578 Ferrando Samaria de Speciacasa
 1579–1584? Forgách István (ghymesi)

- 1584–1589 Thury Márton
 1590–1600 Starsith Farkas
 1600 egy bizonyos Gattermair csak főkapitány-helyettes
 1603–1604 Alexander Columba (Colombo) csak főkapitány-helyettes
 1608-tól Egerszeghy Ambrus csak naszádoskapitány
 1608–1614? Wolf Georg Pöttinger csak főkapitány-helyettes
 1620–1624? Héderváry István főkapitány-helyettes naszádoskapitány
 [1622. szept. Georg Kaspar Kinskyt kinevezik ugyan főkapitány-helyettesnek, de tisztét sohasem tölti be]
 1624–1626? Gál Péter (nagykomáromi)
 1627–1632 Sibrik Pál (szarvaskendi)
 1633-tól Izdenczy András (monostori)
 1638 Csemetey György
 1640–1650 Spáczay Márton (korompai)
 1650–1664 Bossányi Gábor
 1664?–1670 Radványi István
 1671–1684 Drahosóczy András
 1684–1702 Zámory György (patkóteszéri) [az 1690-es években azonban hosszabb ideig a Haditanács letartóztatásában volt hűtlenség vádjá miatt]

Szatmári és tisztántúli főkapitányok (1565–17. század vége)

(supremus capitaneus Zatmariensis et partium Transtibiscanarum; Oberst zu Sakmar samt zugehöriger Ortflecken jenseits der Theiß)

- 1565–1568 Erasm Mager
 1568–1570 Jakob Raminger
 1570–1579 Christoph von Teuffenbach zu Mairhofen
 1579–1588 Ferdinánd Graf zu Nogarol
 1589–1592 Ferdinánd Graf zu Hardegg
 1593–1603 Székely Mhály (kevendi)
 1603–1604 Ciprian von Concin
 1604. máj.-tól Joachim Beck von Leopoldsdorf
 1605 Becskey György (tasnádszántói)
 1605–1609 Bocskai Miklós (kismarjai)
 1610–1618 Dóczy András (nagylyucei)
 [1619. márc. Georg Rueber von Püchsendorfot kinevezik, de valószínűleg sohasem tölti be tisztét]
 1619?–1629 Kun László (rozsályi) Bethlen Gábor főkapitánya
 1630–1632 Kun László (rozsályi)
 1632–1633 Haller György (hallerkői)
 1633–1643 Melith Péter (briberi)
 [1644. febr. Forgách Zsigmondot (ghymeszi) kinevezik, de sohasem lép tisztébe]
 1643–1644. márc. Zoltán Józsa (csepei)
 1650–1657 előtt Serédy István (görcsöni) II. Rákóczy György főkapitánya
 1659–1661 Károlyi Ádám (nagykárolyi)
 1662–1670 Csáky István (keresztszegi)

1670. szept. Károlyi Lászlót (nagykárolyi) kinevezik, de ténylegesen nem tölti be tisztségét, így a Szatmárra rendelt Karl von Strassoldo, majd Wolfgang Friedrich Freierher von Cobb ezredes kormányozza az 1670-es években a végvárat

1684-től Georg von Wallis

Várad végvidéki főkapitányok (1552–1660) (supremus capitaneus Varadiensis; Oberts in Wardein)

Habsburg fennhatóság alatt (1552–1557):

1552–1554 Varkocs Tamás

1554–1556 Zaberminus (Zabardy) Mátyás

1556–1557 Forgách Simon (ghymesí)

Erdélyi fennhatóság alatt (1557–1598):

1557–1564 Nyakazó Antal

1564–1571 Báthory István (somlyai)

1571–1576 Báthory Kristóf (somlyai)

1576–1585 Ghyczy (Ghiczy) János

1585–1589 Sibrik György (szarvaskendi)

1589–1592 Báthory István (somlyai)

1592–1598 Bocskai István (kismarjai)

1594–1595 Kornis Gáspár (göncruszkai)

1596–1598 Király György (lefkóczi és farkasfalvi)

Habsburg fennhatóság alatt (1598–1606):

1598–1604 Nyáry Pál (bedeghi)

1603–1604 Johann Baptista Pezzen

1604–1606 Ciprian von Concin

Erdélyi fennhatóság alatt (1606–1660):

1606–1607 Bánffy Dénes (losonci)

1607–1621 Rhédey Ferenc (kisirédei)

1630–1632 Bethlen István (iktári)

1632–1635 üresedésben, a főkapitányi feladatokat valószínűleg Csomaközy András vicekapitány látja el

1635–1640 Ibrány Mihály (vajai)

1640–1648 Rákóczy György

1649–1651 Jármí Ferenc (szolnoki és magyardellői)

1651–1659 üresedésben, a főkapitányi feladatokat feltételezhetően Gyulay Ferenc (marosnémeti és nádaskai) vicekapitány látja el

1659 Ébeni István

1659 Haller Gábor (hallerkői)

1659–1660 Gyulay Ferenc (marosnémeti és nádaskai)

Magyarországi (királyi) főhadparancsnokok és főhadparancsnok-helyettesek (1527–1553)

(generalis capitaneus in Hungaria; Oberst-Feldhauptmann in Ungarn)

1527. júl.–aug. Kázmér brandenburgi örgróf
1527. szept.–okt. id. Niklas Graf zu Salm
- 1527 vége–1529. jún. Hans Katzianer
1529. aug. Leonhard Freiherr von Vels
1529. nov.–1530. ápr. id. Niklas Graf zu Salm
1530. ápr. Hans Katzianer
1530. szept.–1531. jún. Wilhelm Freiherr zu Roggendorf
1532. márc.–1537. okt. Hans Katzianer (egyúttal horvát–szlavón főhadparancsnok)
*1534. ápr.–1536. jan. Ulrich Christoph von Černahor („von Tschernahor”)
 főhadparancsnok-helyettes látja el a többször távol lévő Hans Katzianer feladatait*
- 1536. jan.–ápr. Niklas Schnizpainer ideiglenesen megbízott főhadparancsnok-helyettes látja el a távol lévő Ulrich Christoph von Černahor főhadparancsnok-helyettes feladatait*
1537. febr.–1541. jan. Leonhard Freiherr von Vels
1538. okt.–1539. júl. Thomas de Lascano főhadparancsnok-helyettes látja el a távol lévő Leonhard Freiherr von Vels feladatait
1541. jan. Reinprecht Graf zu Dürnstein (von Ebersdorf) főhadparancsnok-helyettes látja el a betegsége miatt távol lévő Leonhard Freiherr von Vels feladatait
1541. jan.–aug. Wilhelm Freiherr zu Roggendorf mint commissarius generalis vezeti a királyi csapatokat, Vels főhadparancsnok ugyanis továbbra is betegeskedik
1541. okt. Johannes Jacobus de Medici (marchio in Malignano) főhadparancsnok-helyettes
1542. júl.–okt. Joachim brandenburgi örgróf a birodalom „nagy hadi vállalkozásában” részt vevő csapatok élén
1543. ápr. előtt–okt. Hans Ungnad Freiherr von Sonnegg
- 1544–1545 Leonhard Freiherr von Vels
*1545–1550 Reinprecht Graf zu Dürnstein (von Ebersdorf) főhadparancsnok-helyettes –
 ifj. Niklas Graf zu Salm kinevezése után véglegesen állandósul a főhadparancsnok-helyettesi tisztség*
1546. márc. Erasm Teufel ideiglenesen megbízott főhadparancsnok-helyettes látja el a távol lévő Reinprecht Graf zu Dürnstein főhadparancsnok-helyettes feladatait
1546. márc.–1550. dec. ifj. Niklas Graf zu Salm
1548. jan. Erasm Teufel ideiglenesen megbízott főhadparancsnok-helyettes látja el a Bécsben távol lévő Reinprecht Graf zu Dürnstein főhadparancsnok-helyettes feladatait
- 1550 vége Reinprecht Graf zu Dürnstein (von Ebersdorf) főhadparancsnok-helyettes látja el a Salm halálával megüresedő főhadparancsnoki tisztséget*
1551. ápr.–1553. márc. Gianbattista Castaldo

GÉZA PÁLFFY

BORDERFORTRESS-CAPTAIN-GENERALS, DISTRICT-CAPTAIN-GENERALS
AND VICE-CAPTAIN-GENERALS ON THE HUNGARIAN FRONTIER OF
THE HABSBURG EMPIRE IN THE 16TH AND 17TH CENTURIES

(An example from a captain-general biographical encyclopaedia, which is being prepared at this time)

Following the battle of Mohács in 1526, Hungary became the scene of engagement between the Habsburg Empire and the Ottoman Empire for a period which lasted more than 150 years. Nevertheless, by the second half of the 16th century the Aulic War Council in Vienna (*Wiener Hofkriegsrat*), which had been established in 1556, and the Hungarian and Croatian-Slavonian estates had organised a border defence system which successfully held up the repeated attacks of the Ottomans for a period of one whole century. The new defence system was divided into two types of captain-generalcies: the so-called Borderfortress-Captain-Generalcies and the District-Captain-Generalcies. The borderfortress-captain-generals (*Grenzoberst, supremus capitaneus confiniorum*) played the more important role in the defence of the border. Their task was the uniform management of the smaller fortifications located in a given area, i.e., in the borderfortress-zone (*Grenze/Grenzgebiet*). These fortifications were financed by the ruler and subordinated to the main castle that had been designated as the headquarters of the particular captain-general. On the same territories and at the same time, district-captain-generals (*Kreisoberst, supremus capitaneus partium regni Hungariae*) were also operating. These men managed the military affairs of the counties in the district which fell under their authority. They were in command of both the rather antiquated noble, county and municipal troops and the cavalry and infantry force which was paid for out of a tax voted upon by the estates, and which was subordinated to these same estates. In certain areas of the country the two offices of captain-general were very often filled by one and the same person – in some areas this was the norm. This all depended upon the extent to which the Aulic War Council wished to bring a given defence area under its exclusive control, or whether it was content – in those areas of less importance to the defence of Vienna and the Austrian hereditary lands – to let the representatives of the estates perform both functions.

The data-base now published is a first attempt to publish a list of borderfortress-captain-generals and district-captain-generals on the Hungarian frontier. Furthermore, with the aid of two examples, the author demonstrates the manner in which he wishes – after further research – to extend the list into a biographical encyclopaedia of captain-generals in the 16th and 17th centuries. The list of captain-generals and vice-captain-generals begins with the district-captain-generals and continues with the borderfortress-captain-generals and their deputies. Subsequently, the reader will find descriptions of the captain-generals of the borderfortresses of Komárom, Szatmár and Várad, and finally information on military commanders (*Oberst-Feldhauptmann in Ungarn*) serving in Hungary who favoured Ferdinand I. Those who filled the posts temporarily, the so-called substitute-captain-generals (*substitutus supremus capitaneus* or *Verwalter des Kreis-/Grenzoberstamtes*) are mentioned in italics, and vacancies are underlined. Finally, attention is drawn to uncertainties through the use of a question mark.